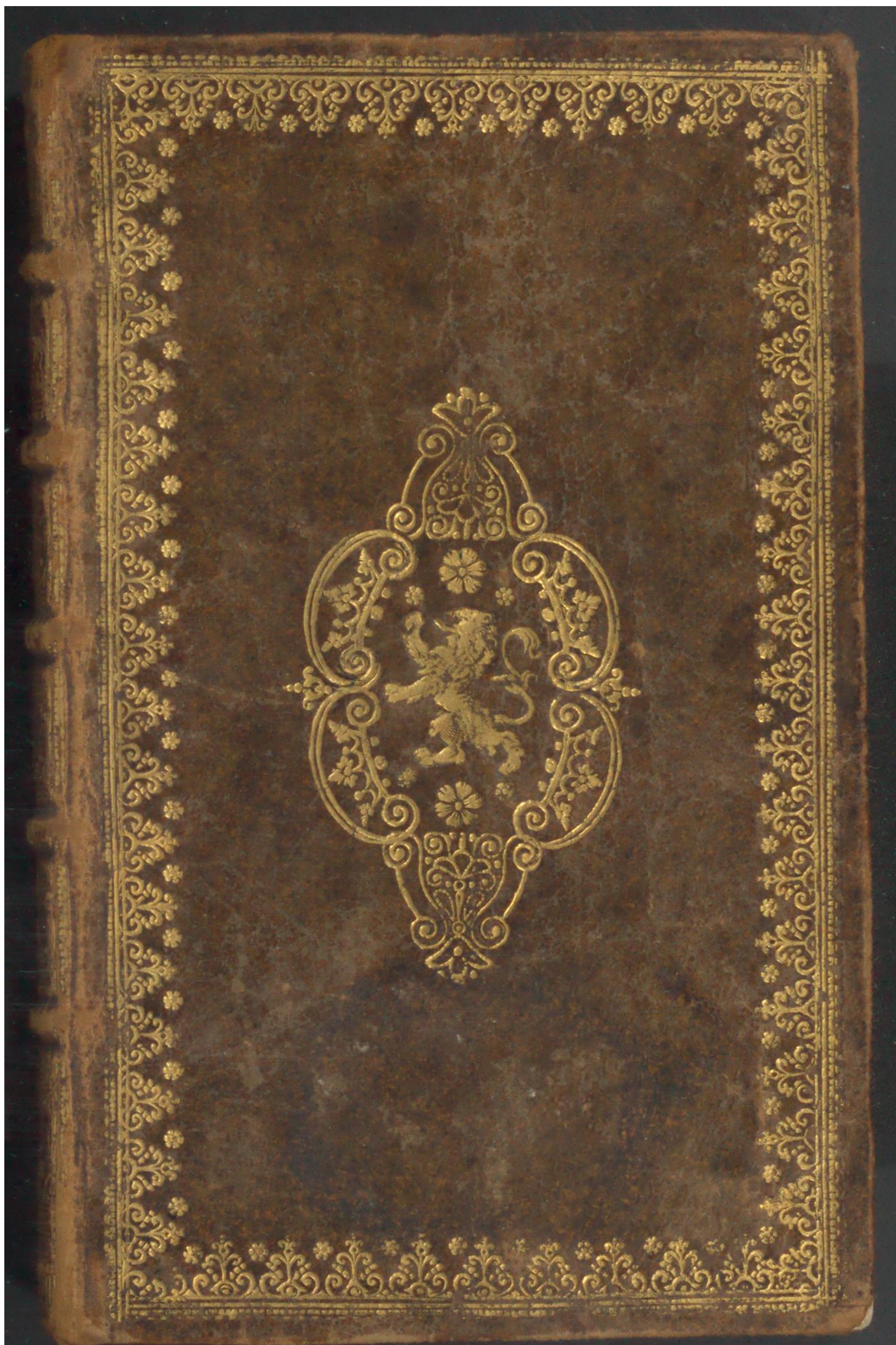

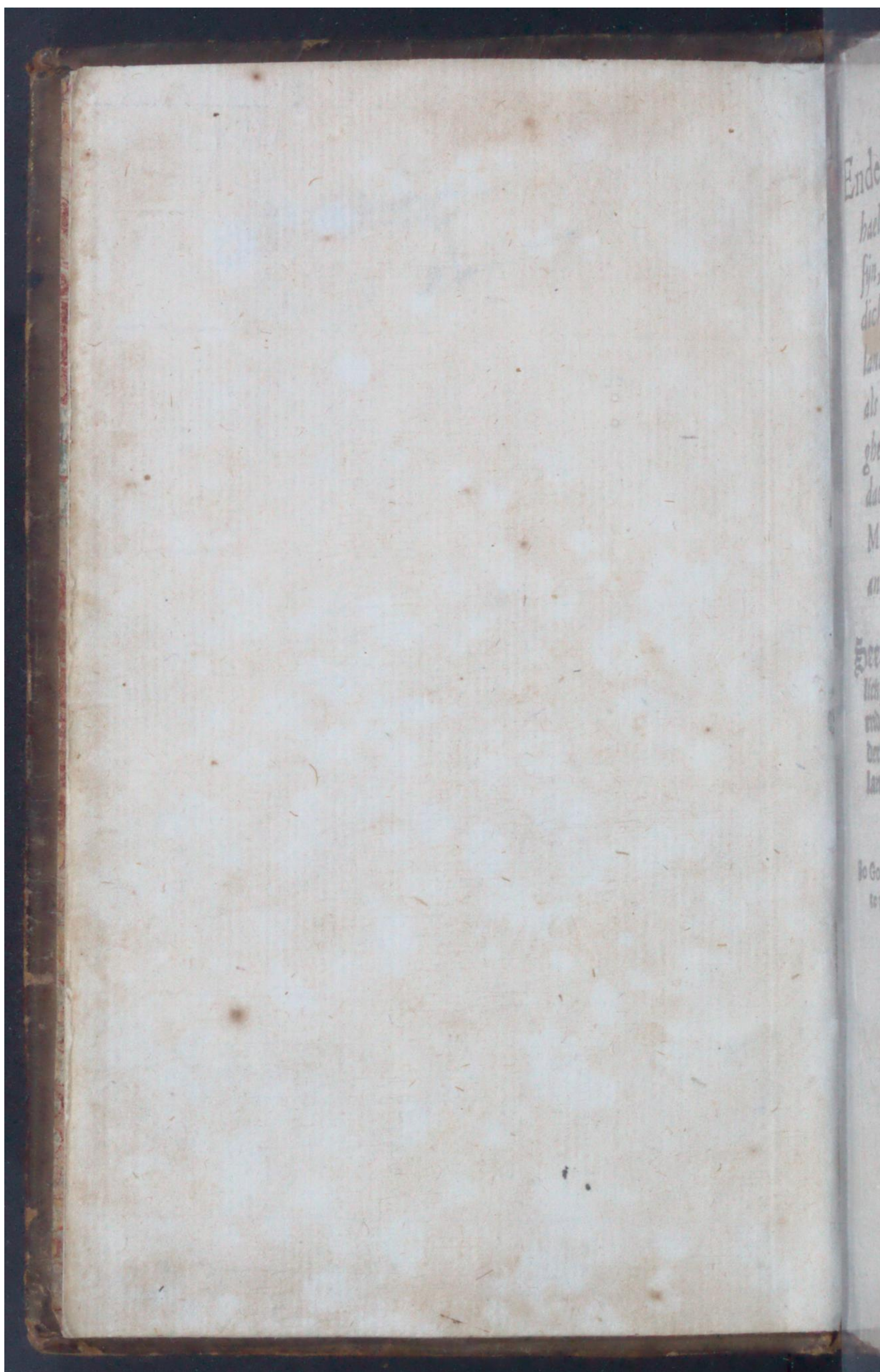

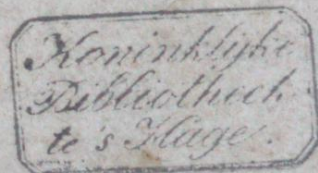

Historie
Ende een vvaerachtich Verhael van al die dinghen die ghes chiet syn, van dach tot dach, in die lofvveerdichste ende vermaerste stadt van Hollandt, Haerlem ghenoemt, in dien tijt als die vanden Hertoge van Alba belegheert vvas: Verhalende vandē achtsten dach des Maents December, des Iaers M. D. Lxxij. tot den xvi. Februarij, anno M. D. Lxxiij.

Seer neerstelick ende ghetrouwelick gheschreuen / door eenen die dat selue ghesien ende ghehoort heeft / tot profijt vā alle liefhebbers der Waerheyt: Eerst in Latijn / ende na in Nederlantsche sprake ouergheset.

Psalm. 127.2.
So Gode de Heere het huys niet en bouvvet, so arbeyden te vergheefs die daer aen bouvven: so de Heere de Stadt niet en bevvaert, te vergheefs vvaken die vvachters daerinne.

Ghedruct
Tot Delft, int Iaer ons Heeren
M. D. LXXIII.

¶ Tot den goetwillighen ende Christen Leser / S.

DEwijle seer goetwillighe eñ Christen Leser/ het fortuyn of Godt heeft ghewilt/dat ic een wijle tijts soude zijn een aenschouwer eñ ghetuyge van die dinghẽ/ die in de tijt van het belech van die seer vernaemde stadt vā Haerlem in Hollandt geschiet eñ gehandelt zijn: Eñ dewijl die selue beleghe ringe seer swaer eñ groot zijnde/ my verhindert heeft dat ic niet heb moghẽ ledich zijn mijn ernstige eñ gewoonlijcke oeffeninghẽ te volbrenghẽ/ heb ic/op dat my die tijt niet soude gaer onnut eñ sond profijt doorloopen/ by een vergaert al die dinghẽ die gebeurt zijn van dach tot dach/ eñ die alderweerdichste waren om te vertellẽ/met sulcker getrouwicheyt/ als ic die selfs gheſiẽ eñ gehoort heb. Niet tot dien eynde/dat sy soude int licht comẽ/oft gedruct worden: (wāt hoe soudẽ sy dorrẽ/ die so onhuyr eñ so qualick afgemaect zijn?) maer op dat icse sommige vriendẽ/ diese niet met haer oogen gheſiẽ hadden/ dan souden moeten horẽ wt die mont des ghemeenẽ volcx/soude gheuen om te lesen. Want dewijl een yder by na/ die wat vertelt/ pleech niet als die dinghẽ gheschiet zijn/ dan op die mact als hy tot haer gheneyget is/die voort te segghẽ/gebeurt het dickmael/ dat die menschẽ met die leughenen/ in die plaets vā die soete eñ lieffelijcke waerheyt/ werdẽ gepapt/ ofte ten minstẽ wert sy so onder die leugenen ghemengt/ dat heur alderschoonste antlaet gaer niet onderkent mach worden:daerō heb ick met dit schrift alsulckẽ quaet willẽ voorcomen. Maer als sommige anderẽ verstaen haddẽ/ dat ic met een bloot eñ voorwaer slecht schriftkẽ/alle die handelinghen begrepen eñ by een ghebracht hadde/hebben my seer dickmael

ghebeden/dat ic dese sake/welcke Godt so heerlicken
door die manlicheyt vā die luydē gewrocht hadde/niet
die weynige alleenich / maer alle die de waerheyt be=
minnē eñ lief hebben/wilde mededeylt ende bearbey=
det hebben. Het welck ick voorwaer metten eerstē/ niet
geern noch gewillichlick heb willen toelaten eñ ghe=
henghē/dan als sy aenstondē / eñ sonder ophoudē dat
van my biddende waren / heb ic ten laetstē haer daer
in moetē te wil zijn. Daerom comt nu dit dachboecx=
ken voort met een tuchtichevt/eñ ghelijck sonder alle
konst eñ wtwendige verchieringe / so ooc sonder eeni=
ghe smuck oft valscheyt: tot dien eynde/op dat die an=
der steden in Hollandt/ Zeelandt eñ in andere oordē/
die noch claer/suyuer eñ oprecht zijn/na moghen vol=
gen die trouwicheyt/vlijt/arbeyt eñ manlickheyt van
dese luyden: die ander ouerst die alder sterckst waren/
eñ by welcker dese stadt niet (inder waerheyt) dā een
vleck sonder mueren eñ sterckheyt waer/de welcke
nochtans lieuer hebben met schande den wreeden eñ
ongodtlijcken tyran willē te wil zijn/ dan die bescher=
mer eñ vrijmaker des schoonen vrijheyts ende Godt
aenhanghen / mochten met een eewighe schande be=
schaemt werden. So dy hier wt / seer deuchdelicxste
Leser/eenige vrucht oft profijt can hercomen/ so lang
als wy dy by auontuer op een beter tijt eñ bequaem=
heyt beter dinghen behandighen / wil het met danck=
baerheyt aennemen / eñ my met dijne ghebeden neer=
stich by den Heer helpen eñ voorstaen. Blijf ghesont
inden seluen Heer Christo: Ghegheuen te Delft/den
xij. Feb. Int Iaer ons Heeren M. D. LXXIII.

I. M. F.

HAER LEM

HAER LE

HAE LEM

HAERLEM

NA dat Berghen in Henegou/ welcke stadt dē alder manliestē eñ Edelstē Graef Lodowijck vā Nassau/ broeder van die doorluchtichste Prince van Orangien/ had gheurñet (na mijn beduncken) op Pinxter dach met een ongheloofiicke loosheyt eñ practijck/ van die onuerdrachlijcke slauernije/ eñ eyghendom der Spangiardē/ door den Hertoch vā Alba met verraderie/ daer hy crachtich in is/ eñ met wonderlicke contracten ende verbonden/ door die siecte des Graefs/ ende grijsselijcke inbroeck des vreedts van Vrancrijck/ nu wederom inne was ghenomē: Heeft die Hertoch vā Alba terstōt seer swaerlijck met een placaet brief die stedē/ die oorsaeck hadden gheweest des afuals vanden Paus van Romen/ eñ des onghehoorsaemheyts oft rebellicheyts/ so sy dat noemē/ ghedreyget. Daerom als Mechelen bouen anderen/ eñ oock Zutphen sick vreesden/ eñ beyde seer verslaghen zijnde door zijn dreyghē/ wederom haestich met hem/ ofte wilden die pays makē eñ hem te voeten vallen/ ofte met ongheluckige beginselē ost voorspoet sick teghēs hem op stellen: Heeft dese bloedighe Hertoch niet opghehouden/ eer hy sommighe afgrijselijcke eñ onwtsprekelijcke exempelē des wredicheyts/ als hy ooc met zijn schrijuen gedreycht hadde/ in dese twee steden volbrocht hadde. Dat hy in dese bysonder heeft willen bewijsen/ ofte dat hyse eerst had beleghert/ dan sy haer opgauen: ofte veel lieuer/ om dat sy met wtgherecyte armen de Geusen (ghelijc sy met een verworpen naem noemen die liefhebbers des vrijheyts) hadden ontfanghē/ eñ daerenbouē die ander/ heur ghebeuren/ hadden een oorsaeck geweest eens ghelijcken afuals. Met welcker vreese terstont

alle ander steden van Overijssel / die de beschermer des waerachtigen vrijheyts / de Prince / van haer seluen eñ gheerne hadden bekent / verslaghē eñ veureest zijnde: Item ooc sommige Steden in Vrieslandt / ghelijck ooc Sloten eñ Casteelen / die tusschen dese beyde Landen / eñ die Steden die aen die zeestrant legghē: eñ ten laetstē Amersfoort met die omlegghēde plactsen hebben haer in die Godloose wil eñ wreedē eysch des Hertochs vā Alba / van stonden aen weder ouer ghegeuen. Al hoe wel sy altesamen dat niet en deden gantsch met gelijcke manieren / want dickmaels zijn die steden selfs onstantastich eñ ontrou beuondē: dicmaels ooc hebben die knechten / die haer teghē die tyranni waren tot hulp eñ bystant ghegheuē / bedrogē. Sy altesamen hebbē een dinck geureest / te weten / op dat sy niet in ghelijcker manieren souden haerlieder tyrannije eñ moordadicheyt beproeuē / als tegens die voorghenoemde steden gheploecht was. Daerō heeft terstont de Graef vanden Berghe / ouerste eñ Gouuerneur van het Graefschap vanden Berch / eñ die landen vā Overijssel: Daerbeneuē ooc Graef Joost van Schouwenburch / Gouuerneur eñ Stadthouder vā Vrieslandt / die steden allendichlick verlaten / ende hebben haer / noch gheen vyant ghesien hebbende / dā alleen door het blote gherucht dat sy ghehoort haddē / niet als manlijcke Vorsten / dan by na (op dat ick die waerheyt mach segghē) als herten op die vlucht ghegheuen. Om des seluen oorsaecks haluen hebben ooc die knechten / die binnen Amersfort laghen / na dat sy gehoort hadden het ongheluc van Zutphen / ende die afual van andere steden / te recht niet en connen met eenich bidden bewillighet werden vā haren Rade / of sy mosten sick ooc op den loop stellen / eñ om een goet

heen-

FERDINAN. TOLET. ALBÆ DVX
BELGII GVBERNATOR.

heencomen sien. Maer als sy nu nerghens eenighe plaets/waer sy haer veylich heen mochten gheuẽ om wt te comen/behouden saghẽ/hebben veel/haer selfs verlatende op haer crachten / daerouer wt ghewcest dat sy mochten ouer zee comen na noort Hollãdt / oft met cleyne schuytkens/ die sy by auontuer geuonden hadden/haer leuen berghen. Die ander hebbẽ Neerden een cleyn stedekẽ niet verde van Amsterdam inghenomẽ: Van die borghers/van welcker die meeste deel waren mede wech ghelopẽ / hebbẽ haer die sommighe hier/eñ die ander daer/ so als sy best mochten/ heenghesteken. Maer die veranderinghe des plaets is die knechten voorwaer niet alte wel becomen/ wãt welcke stedeken sy tot een hauen / eñ als een vrijdom heurs leuens haddẽ vercosen/ is niet als sy ghemeent hadden/ maer gantschelick als een val / in welcke sy wreedelic souden werden beknipt eñ geuangẽ beuondẽ/als het ooc geblekẽ heeft:wãt alle borgers so wel als ooc die knechten die daer in ontfanghen warẽ/behaluen die vrouwẽ die sy wilden (wãt sommige hebben sy alle wreethept eñ verdriet / die sy hebben moghen bedenckẽ aengedaen) eñ kinderen/ die naect eñ bloot moesten wt haer Vaderlandt eñ stadt scheydẽ / eñ die met eenich practhck conden ontloopen eñ heur leuen berghen/zijn met een onwtsprekelicke tyrannie eñ wreethept van die Spaniardẽ verniélt eñ gedoot / ende dat stedeken gantschelick verbrant / ende by na slecht ghemaect.

Nu als die Tyran / volbracht hebbende alsulcken schoonen act ende fept / die welcke met het bloet der menschen/ghelijc als een wilden Geyr/ oft lieuer als een Echel (die het vel niet laet gaen/ als de Heydensche Poeet Horatius sept/ oft hy moet vol bloets

zijn)

7

zijn) so gaer niet en can versaedt werden / of hy moet na dat selue altoos dorsten eñ snacken / daer van daen reysende met zijn Godtloosen hoop / is ten laetstẽ tot zijn lieue stadt van Amsterdam (welcke het ghemeen volc met eẽ bequamer naẽ / om die onuersadelicke begeerlichept om te worghen eñ moorden / Moordam noemt) ghecomen. Als hy nu daer een weynich tijts ghetoeft hebbẽde / wederom begonst dorst te crijgen / eñ te smachten / te weten / zijn keel verdroocht zijnde / heeft van nieus middel ghesocht met zijn ghelijcke bloethondẽ / waer door hy mocht opt alderbeste ende alder gheringst zijn hongherige maech versoenen / eñ altesamen wederom mochte in de oude bedriegherije des Paus vã Romen locken eñ trecken. Derhaluen stadelic peysende eñ met sick ouerleggende / waer hy alderbest zijn voorloopers de Spãgiardẽ mocht seynden om te vercrijghen / dat hy in zijn hert begrepen hadde / is beslotẽ in zijn gruwelijcke eñ moordadighe winckel eñ camer / die steden van Bueren / Bommel eñ Gorrichem (welcke alle steden zijn niet verre van den mont Mosae des riuiers) met den aldereersten aen te vallen. Ende dat meestendeel daerom / dat dese steden behinderdẽ eñ benamẽ den rechtẽ doorganc eñ vrije passagie om ouer eñ wederouer te reysen. Meenende / dat ghelijckerwijs hy die voorghenoemde steden / die van natuer eñ sterchept veel meer beuesticht eñ bewaert / eñ andere die deur die neerlaech vã dien verslaghen waren / seer lichtelic had wederghecreghẽ: ooc so met minder moeyte dese / die by die ander inder waerhept niet dan dorpen warẽ te gelijckẽ / wederom seer lichtelic soude brengẽ onder zijn macht eñ subiectie. Eñ by auontuer hy soude gecũns gedwaelt / eñ in zijn meeninghe bedroghen hebben gheweest / had het

die

die Heer toeghelaten/ eñ hadde het verkeerde hart eñ
gemoet vã eenẽ genaemt Dirck de Vries/ eẽ schelmse
verrader/ het hart dat dese dinghẽ denckende / eñ sick
daer nu gantschelic toe geuende/ seer na ianckende eñ
verlanghende was / hier niet met een aenghenamen
eñ blydelicke redẽ eñ vroetmakinghe afgetogẽ: want
dewijl hy tot Haerlem lang Burghemeester had ge-
weest / eñ doe by een gheual inder nacht wt die stadt
geuallẽ zijnde/ om dat zijn verraet tegen het gemeene
weluaert ontdect eñ geopẽbaert was/ nu tot Amster
dã was gecomẽ / eñ aldaer doe ter tijt als dese dinghẽ
ghehãdelt werdẽ/ met sommige andere vooruluchtige/
ende schelmige / van die Roomsche Kerc tegenwoor-
dich was / heeft hem lichtelic elders heen ghetrocken.
Dat hem ooc seer gheringe eñ licht om te doen heeft
gheweest: bysonder dewijl hem wel kundich waren al
die secreten eñ heymelicheyden/ so wel des stadts/ als
des Princen: eñ daer beneuen seer wel wiste/ hoe die
stadt met vasticheyt/ coren/ crijchsuolc eñ ander muni-
tien voorsiẽ was. Eñ dat noch meer is/ so was hy een
man nu gaer op zijn daghẽ gecomen/ also dat hy geen
man van een cleyn aensien eñ authoriteyt scheen/ by-
sonder by die syne/ te zijn. Derhaluẽ brocht hijse lich-
telic tot zijn meyninghe/ eñ maectese vroet / dat so sy
Sparendam (welc een Dorp is inden mont van het
Sparen/ legghẽde ontrent een mijl vã die stadt/ maer
is verbrant gewordẽ dit selue Iaer van die Spãgiar-
den/ alwaer onse volc een Vaendel knechten hielden/
op haer eyghen oncosten) ingenomẽ haddẽ/ Haerlem
so conden benauwẽ / tot armoet brenghẽ eñ bedwin-
ghen/ dat het wel terstont met hem soude moeten ver-
soenen eñ vereenighen: van welcke het nu langhe tijt
schandelicken/ na zijn bedunckenn/ was afghewekenn:
B Of

Of so dat niet/ten minsten soude wlgherecht werdē/ dat het geringer dannen wel meynde/ in zijn ghebiet eñ bedwang soude weder ouergegeuen werdē: eñ dit also gedaē zijnde/souden ondereenich Alcmaer/ Leyden eñ voorts die ander steden so wel na den noorden als den zuyden/hem ootmoedich te voete vallen/ende hem om ghenade bidden.

Dese reden behaechde wonderlick / eñ clincten den godtloosen sone seer wel int oor/den sone/seg ic/van den alder godtloosten vader / eñ het hooft van dit bebloedighe crijchsvolc: Daerom hy ooc sick vroetmakende eñ vastelic toesegghende victory/ waer hy hem keerde / om dat zijn vader (die nu by auontueren te Nieumeghē al steruende vā die helsche Kaserijen eñ Harpijen ghequelt werde) die personagie so wel gespeelt/eñ alle dinck so voor de wint hadde ghehadt/is het so verde ghecomē/ dat hy hem haestich heeft laten aftrecken vā zijn eerste voornemē / eñ ghestelt te volghen dat hem dese mensch so behaechlic in die ooren hadde geblasen:op dat hy so veel te eer/dewijl hy wederom begonst dorst te crijghē/eñ zijn keel verdroochde/mocht drincken het bloet der onnoselē eñ onschuldighen menschen. Onder des als dese dinghen aldus ghehandelt werden/ de verrader siende dat die Tyran hier gantschelic toe gheneycht eñ gekeert was/ heeft hy ten laetsten / als willēde een aenghenaē dienst bewijsen/eenē brief gheschreuē aen die Raedt eñ Ouerstē des stadts/ die noch niet bedoruē/ beulect ofte met ketteryen onsteken en waren/ in welcke hy haer aengeeft eñ vermaēt/dat so sy haer salicheyt eñ weluaert soeckende eñ begerende waren/ dat sy metten eersten eñ van stonden aen/om vergeuinge souden comē bidden:eñ datter om dese dinghen te becomen/ so sy haer

haesten

haeſten/noch tijts genoech en̄ plaets was: ſo niet/ en̄ ſo ſy het in die wint lichtueerdelic heen ſlogen, dat ſy ſouden met die ander ſteden en̄ plaetſen ghepunieert en̄ geſtraft worden/ die alſulcken ſtoutichept en̄ tegē-ſpannichept verdiende. Het miſſijf of gheſchrift van deſe is een yderman noch in die mont/ en̄ wort vā een yder alſt gheſchreuē is vertelt. Daerom dā heeft hem die Tyran terſtont met zijn rapiamus en̄ onttijdighe ſchuyme (die de Paus van Romē toeghedaē zijn/ hier en̄ daer verſamelt en̄ by een geraept zijnde/ byſonder wt Spangien/ Wallandt en̄ Duytſlandt) opgemaect en̄ ſick na Sparendam ghegeuē/ dat nu ernſtelic willende volbrengē/ dat die vader eertijts in iock en̄ ſcartz pleech te ſegghē/ dat hy die Hollantſche Geuſen en̄ afuallighē of rebellen lichtelicken ſoude met Hollāt-ſche boter begieten en̄ ſmoren: dit is geſchiet dē achtſten dach van die Maent December.

Maer onderdes heeft hy metten eerſten al dralende/ en̄ ghelijc oft hem daer niet bang om en waer/ die plaetſe onderſocht door die Landtluydē en̄ Boerē/ die daer ontrent woonden: daer na alle dinghen neerſtich en̄ vlijtich onderſtaen hebbende/ heeft voorts onderſocht/ waer hy met ghewelt en̄ bedroch die plaetſe en̄ knechten mocht betrapē en̄ ondercruppē. Hier toe/ als hem die tijt vant Jaer oock ſeer goetgunſtich en̄ wel diende/ en̄ door die gheweldighe vorſt al rontſom ſeer verhart en̄ beuroſen was/ iſt gebeurt dat onſe knechten/ die daer in ſoldye van die ſtadt laghen/ en̄ die ander die daer na van de ſtadt werden toegeſchict/ meer ghewoont zijnde om ledich te gaen dan om te arbeyden: en̄ daerbeneuen niet en wiſtē/ wat die vyant ernſtelic aenrichte/ haer verlaten hebbende op die plaetſe die rontſom ſeer wel geſtarct en̄ beſchanſet; maer door

die tijt vanden Jare gantschelick beroost was van al zijn starchept eñ munitie / so die vorst ende het ijs met mensche vernuft eñ voorsichtichept niet worden ouerwonnen / hebben die vyandẽ gheensins dese sorchloosichept eñ onachtsaemhept van die onsen / willen tot haerlieden voordeel misbruycken. Derhaluẽ sdaechs daer na / welcke was den neghẽden dach des voorgenoemden maents / desen dijck eñ schants aenghegaen hebbende / heeft onse volc / niet met woorden / dã metter dact heur onachtsaemhept eñ slaperichept verweten. Wt welcke als sy noch doe niet mochtẽ ontwaect worden / hebben die vyanden sonder eenich vertoeuẽ / het weder eñ dẽ tijt of heur dienẽde / of sy die gelegenthept eñ bequaemhept van desen wel waer nemende / ouer het ijs (welcke door alte groote sorchlooshept vã die knechtẽ / oft luyhept / als bouẽ verhaelt is / niet gebroken / dan heel ghebleuẽ was) in onse volc met een groot ghedruys eñ macht gheuallẽ / eñ hebbẽ terstont die plaetse inghecreghẽ: doch niet sonder verlies van knechten aen beyden syden. Hoe wel daer meer van die onse zijn ghebleuen / die sick met een manlick hart ende ghemoet lieuer hadden teghen haerlieden te willen stellen / dan haer gheweer wech te werpen ende te gaen loopen / dewijl sy door getal veel swacker waren dan haer vyandẽ: maer die haer goettijt op die vlucht hadden ghegeuẽ: eñ die andere die door eenich middel conden ontcomen / zijn na Alcmaer gheloopẽ / eñ een weynich daer na te Haerlem ghesien. Dit alles is geschiet den tienden dach van December. Men wilde segghẽ / dat die vyanden van getal waren ten minsten ontrent neghen duysent voetknechten / tot den welcke naderhant ghecomen zijn duysent ruyteren.

Nu dese schoone hauen inghenomen / eñ gelijc een

Slot

Slot van die stadt van Haerlem inghebroken/ eñ die hutkens eñ cleyne woonplaetskẽs die met stroo ende riet gedect warẽ/eerst verbrant zijnde/begonst nu die boter (als die vyant meynde) te smelten / daer hy de stadt mede wilde begieten. Daerom hebben sy haer daechs daer na met ghelijcke macht na die stadt / die haren parck was daer sy na schoten/ghegheuen: dan sommighe ruyters eñ haeckgeschutten voor henẽ gesonden hebbende. Dese/ ghelijc sy scheenen int beuel te hebben/hebben neerstich die stadt van alle canten/ (daer sy best mochten) besien/ eñ vlijtelic ondersocht eñ beschout/met hier eñ daer te rijden/ waer sy alderbest/so het die noot eyschte/ haer legher souden slaen. Eñ wãt sy doen seer weynich scheenẽ te zijn (wãt die ander verberchdẽ sick achter die heegen tot bedroch) hebben sy onse volc / seer manlick eñ moedich zijnde/ die doe ter tijt meestendeel Duytsche dubbel Soldenaers eñ Nederlanders warẽ/ lichtelicken/ om dat sy weynich scheenen te zijn/ willen so sy conden/ tot een scharmutsinge wtdaghẽ eñ wtlocken: het welcke onse volck gheensins hebben afgheslaghen. Daerom al dringhende/ eñ met groten hopen wtloopende/ om den vyant / so die macht hadde met die wille ouer een ghecomen/ te vernielen eñ wt te roepen/ zijnder sommighe aen beyde syden ghebleuen eñ ghewont. Ten laetsten als onse volc haer onghelijck saghen teghen alsulcken menichte/die alteinet crachtiger eñ stercker werde/wt die heymelicke laghẽ / eñ gaer niet en vorderden/ hebben haer die Capiteynẽ seer haestich weder in die stadt doen comen.

Daer na hebben die vyanden / eendeel het Reguliers Clooster/ dat welcke een booch schoot van der stadt is: eendeel het Leprosen huys/welc gemeynlick

der Kercken huys wert genoemt / een weynich naerder die stadt: eendeel oock het huys te Cleef en̄ andere / so wel Edellupden als Boeren huysen / die na het noorden staen / inghenomē. Het dorp van Ouerueē / en̄ die huysen in die duynen / die na het west des stadts bewoont werden / heeft een Vaendel of twee ghecosen: Het bosch / welc aen die zuyt syde des stadts is / ende noch het anderde bosch / dat sick wijt verbreyt na den zuytwesten: Item noch dat huys te Berckerop / met de plaetsen daer ontrent legghēde / hebbē eē weynich daer na Duytschen / om te bewoonen / wtuercoren: tot Oversten hebbende Polweiler / Frunsberghen / met die Graef van Euersteyn / en̄ sommighe ander Walen en̄ Spangiarden. Die Ouerste van die Spangiarden / ghelijc ooc van gantsche heyrlegher / is geweest des Hertochs vā Alba soon / Don Frederico / wiens werck niet ouereen en comt met die naem: Van die Walen / alsmen meynde / die Heer van Noorcarmes: Van die Hollanders en̄ ooc Nederlanders / die Heer van Bossu / die Stadthouder van Hollandt van den Hertoch vā Alba was ondergheset. Nu sla ic voorby die Onedele namen der anderen / (die / als die Poeet seyt / by na zijn vreeselic door het ghelupt) die door dē eedt dese al verbonden zijn.

Aldus dan nu die stadt becinghelt en̄ belegert zijnde van allen cantē / heeft sick alleynskens in seer grote benautheyt en̄ vreese ghekē: Bysonder dewijl haer so veel knechten / als haer wel noodich was om tegēs te houden / geschut met zijn toebehoorte / victaly / starckheyt en̄ wapenen / en̄ int cortste ghesepyt / alle menschē macht en̄ hulp ontbraken. Maer die stadt sick billick op den eenighen Godt verlatēde / die ricker en̄ starcker is dan alle menschen / en̄ die de swacke en̄ crachteloose

loose dinghē in dese werelt daerom heeft wtuercoren/ (ghelijc Paulus die H. Apostel spreect en betuycht) op dat hy die dinghē / die sterck zijn / mochte beschamen/heeft noch gheen dinghē ghebreck gehadt. Des anderen daechs hebben sommighe ruyters / als aenkundigers eñ ōtseggers des oorlochs/ onder die stadt tredēde/ met luyder stemme die vā der stadt geuraecht oft sy haer wilden opgheuen / behouden lijf eñ goet. Maer als onse volc haerlieden daer niet een woort op en antwoorden/om datter niemant aen en twijfelde/ oft dat verbont datmen met haer aengaen soude/ soude een Cartagineesch oft valsch beuonden worden/ zijn sy met een openbare verkundinghe des oorlochs van daer ghescheyden. Voorts twee oft drie daghen daer na/als sick die vorst een weynich ontlatē hadde/ eñ die lucht seer dick eñ neuelich ofte mistich was / datmen niet verde van hun sien en mochte/ hebbense haer/ op dat sy niet ledich soudē zijn/eñ te beter onse volck mochten bedriegen/ met wallen begonst te versterken: eñ daerenbouē schanskoruen ghemaect / eñ scheeue grauen omghegrauē / in welcken sy haer geschut souden stellen:eñ hebbense ghestelt recht op die S. Jans wech.

Den xv. van December / sy siende die Inwoonders des stadts volharder / eñ hartneckiger / dan dat sy haer souden willen opgheuen/zijnse te schepe ghecomen/met veertien metalen stucken gheschuts / die ghemeenlic (so ic verstaen hebbe) werden ghenoemt (want het betaemde niet wel dat sulcke schoone ende heerlicke dinghē souden sonder naem zijn) die Blieghē van Namē. Eñ voorwaer dese scheenē ons metten eersten cleyn te zijn / maer het is gebleken metter daet/dat sy voorwaer seer groot warē/also dat sy niet

so wel

so wel Vlieghē als Elephantē / oft so daer noch wat groter eñ afgrüselücker is dan Elephantē / genoemt moghen werden: Want sy wtschoten yseren clooten/ die grootste van xlviij. ende die minste van xvi. pondt. Voorder hebbēse met dese beginnē te donderē / of om datse winnē soudē / oft altoos / om dz sy die vāder stadt souden verueeren / den xviij. dach des seluen maents/ schietende eerst drie van die alder grootste clooten: eñ dat meestendeel daerom / dat onse verrader / met toename die Vries (door wiens raet eñ aengeuen / wy te voren vermaent hebben / dat dese dinghen waren aengherecht) haer vroet gemaect hadde / dat sy gheē driemael op den ouden veruallen steenen muer schietē en souden / of alle wüuen eñ kinderen souden met eē van die muer / met gheuouden handen / eñ van haer selfs ootmoedich om vrede eñ vergiffenis comen bidden. Hier toe was noch helpende een ander / die Secretarijs vander stadt hadde geweest / dā een weynich daer na tot Delft / so als hy verdient hadde / zün leuē an die galghe gheeyndet heeft. Wāt dese meende eñ beloofde ooc dat die stadt / so hy die hertē der menschē doorghesien hadde / lichtelic wederom soude gaen / oft ooc wel lichtelic gheneesen conde werden / so sy eerst van die quade eñ verdoruen humorē / (met welcke hy verstonde / die om het Woort Gods verdreuen / eñ van haer Vaderslandt eñ goet berooft hadden gheweest / eñ nu door begeerten der Borgheren / eñ der Princen waren Ouerste vander stede ghestelt) ghelüc het int menschen lichaem pleech te ghesehien / mocht verlost eñ ghereynicht werden. Eñ ooc dat die seluige sulcke macht eñ ghehoor niet conden hebben / dat sy alleen die Borgers nu verslaghen eñ veruaert door een nieu eñ onghewoonelic belegge / ia die ooc terstont onder

mal-

malcander souden oproerich eñ tweedrachtich wordē/ souden moghē / door haer authoriteyt te vreden stellen eñ bedwinghen: nu een oproer onder het gemeen volc ghereſen zynde / dat sy lichtelic int net gecregen eñ gheuanghen mochten worden. Het welcke sy ooc so seker eñ ontwijfelic haddē hun selfs vroet gemaect eñ aengesproken/ dat allesins achter heur schansen eñ borstweeringhē / tot een versekerheyt des roofs songhen met een onbehoorlic eñ schandelick ghedicht/na die opstandinghe Christi (want so plegen sy te spotten in ernstighe dinghen/eñ treffelick te zijn in gecksmeer ende kinderdedinghen.)

Christus is opghestanden,
Ons is een buyt voorhanden,
Dus vvillen vvy alle vrolick syn,
Haerlem sal ons troost syn, Kyrieleys.

Maer het is veel anders gebeurt/ eñ dat/want God die herten van alle menschē wonderbaerlick volhart eñ gesterct hadde. Eñ recht te tijde hadde die Doorluchtighe Prince / doe ter tijt derwaerts ghesonden/ den seer gheleerden eñ vromen Heere van S. Aldegond/ om eenē nieuwen Raet te stellen / door het stadelic begheren van die Principalen vander stadt / die welcke die sake van het ghemeene profijt eñ die welvaert der Burgheren beter te herten namen / eñ zijn Excellentie, als ooc den Coninc van Hispanien/onse alder ghenadichste Heere machtē ghetrouwer bevonden werden. Die welcke ooc van stonden aen die gātsche sake heeft ernstich aenghenomen / eñ den ouden eñ afghesetten Raedt / bysonder die een weynich beschuldicht worden / eñ op welcke eenighe suspitie oft

quaet vermoeden was / gheboden binnen huys bewaert te worden / op dat sy haren quaden aesem den anderen niet aenblasen souden / ẽ de sake die voorhādẽ was ongedaen maken / ofte ten minste verstoren.

Daerom als die vyanden noch alsulcken voortgāc niet en saghen / als haer van die verraders toeghesept ẽ belooft was / seer toornich ẽ vergrāt zijnde / hebben seer vreeselick op die stadt / ẽ op die mueren ende poorten / bysonder opt steenen Rondeel / welc voor die Cruys poort stondt / ẽ vā die Inwoōders het blockhuys ghenoemt worde / gheschoten: Also seer / dat sy dien dach ontrent seuen hondert clooten gheschoten hebben / so grijselick / ia ooc so spijtich ẽ verachtelick (wāt so gheringe alsser gheschoten werde / spotten ẽ schempten sy met die onnoselheyt ẽ swackheyt des stadts / ẽ bespotteden seer smadelic de Inwoonders / die nu een ghemeen elende ouer het hooft hinck / seggēde / hoe past dy dat Haerlem / wiltu dy noch niet op gheuen? men sal dy noch al bet comen: ẽ diergelijcke onuerdrachelicke schempredenẽ) dat het Rondeel ofte Blockhuys / van alle knechten ẽ wacht gantschelick verlaten zijnde / een yder voorwaer gheẽ cleyne vrees ẽ anxst aubrochte: Also seer ooc / dat so die vyanden dit haddẽ mogẽ wetẽ / het soude inder waerheyt nu al lāg met ons gedaẽ / ẽ die stadt met al die daer in warẽ / gātschelic vernielt hebbẽ geweest. Maer onse volc terstont die moet niet verloren geuende / dā moet grijpende / door het aenharden ende vermanen van eenen Hopman / die nu al op zijn daghẽ gecomen / ẽ in die crijchshandel seer veruaren was / ghelijc als oock door ander mannen ẽ beuel hebbers / die van herten ẽ cloecheyt des ghemoets seer heerlick ẽ vernaemt waren / hebben die plaetse / die een weynich te voren /

van

van die vreesachtighen/door heymelicke wtcomsten/ was verlaten/op de selue manier/als die daer wt wa- ren ghecomen/ wederom in genomē. Welcke plaetse haer heeft so lang goet gedacht in te houden / ende te bewaren/ tot dat sy met gelijcker macht eñ arbeyt een ander toeulucht gemaect hebbende / die vyanden een cleener deur eñ oorsaec mochten laten die vader stadt te beschadighē. Waerom heeftmen oock daer altoos neerstich ouer wt gheweest/ dat al wat door heur seer gruwelic schieten by daech was gebroken/snachts so wel van vrouwen als mannē mochte / so veel als het mogelijcken waer/wederom gemaect worden/ eñ die vyant also hebbē/waer hy het grijsselick ghewelt des gheschuts sdaechs daer na mochte plomp eñ crachte- loos op maken. Welcke sy ooc seer wel ghemerct eñ gheweeten hebben/ende daerom niet wel haren moet hadden: want sy met sommige duytsche ofte inlantsche ghedichten/dat goede werck der ionghe dochteren eñ wijuen/openbaer eñ met luyder stemmen/als sothevt beghecten/eñ daermede haer spot hielden / singhende op sottelicke wijse:

Die Meyskens van Haerlē, sy zijn so mal,
Sy draghen die eerd al op die vval,
Dirridom deyne, &c.

Sdaechs daer na (want snachts waren sy moede van alsulcken heerlickē werck dat sy wtgerecht had- den/eñ rusten sick eerst wel met wijn begoten eñ goet cier ghemaect hebbende/ eñ haer verseckerende datter ghenoech in die stadt warē/ die het ghelach wel beta- len konden) hebben sy by na so veel/als daechs te vo- ren/bysonder op die Cruys en S. Joannes poorten/

 die

die niet tot eenige starcheyt/ dã hooch eñ lieuer totten pronck eñ tooninghe gemaect waren/ eñ op die muer die tusschen dese twee poorten was/gheschoten. Eñ als sy wilden des namiddaghes eenen valschen of losen aenval teghens die stadt doen/ te weten/ op dat sy enckelick mochten sien eñ merckẽ/ hoe sy sick wilden houden/ daerbeneuen dewijl onse gracht/ die om het Rondeel ginc/ engher was dan sy wel behoordẽ/ dan nu door die menichte der cloten die daer op gheschotẽ waren / met steenen ende eerde by na ghedempt ende gheuult waer/ zijn niet weynich / als met het hooft teghens die muer gheloopen ende vernielt.

Voort den twintichsten des seluen Maents/welcke is S. Thomas auont/ hebben sy dẽ gãtschen dach lãgsamer geschotẽ/ by auõtuer om dat cruyt eñ clotẽ/ alsmẽ vermoede/ nu byna verschotẽ waren: Dan terstont plancken ghemaect hebbende / om een bregte legghen/ daer sy met ghemack / so sy meenden / ouer souden in die stadt vallen:hebbẽ sy ooc sackens veerdich gemaect/ om dese sonder schade op haer hoofden te dragen. Voorts hebben sy alle reeschap/ welck tot een aenual eñ die storm noodich waren/bereyt/eñ ontrent ten twee vren na middaghe/ zijn te ghelijck met ghewapender handt/ bysonder die dapperste eñ stercste crijchsluyden van die Spangiarden aenghelopen / sick belooende een gewisse eñ sekere victorie: Ja dat meer is / drie Vaendraghers zijn met sommighe ander Spangiarden/die volchden oft mede aen traden/ al op het Rondeel/ dat sy nu drie gantsche daghẽ seer ghekrenct eñ by na plat hadden gheschoten/geclommen/ouer die bregghe die sy ghelept hadden/ eñ hebben die ander/haer ghesellen/ ouerluyt victory toegeroepẽ. Maer sy hebbẽ voorwaer haring (alsmẽ seyt)

gheroe-

gheroepen/ eer syse in die sack hadden/ eñ op die manier van die bloode hanen ghekraeyt/ eer sy ouerwonnen hadden. Want onse volc/ behaluen dat sy haer leuen eñ ghemoet dapper tegẽs haren aenual eñ voorneme ghewapent haddẽ/ eñ sonder eenige vrese manlic den aencomendẽ vyant verwachten: haddẽ daerenbouen alle manier van gheweer eñ lancien ofte corte spietsen bedacht: daerbeneuen hadden sommige hoepen met werc/ piek eñ smeer bewonden/ met welcker sy als barnende croonen/ in die ghedaente van die van Medea ghemaect/ van welcken men in die Fabelen leest/ die aencomende vyanden / als ouerwinners betaemde/ ghecroont eñ eerlic ontfanghẽ mochten werden. Daerom hebbẽ sy dese so fraeye ouerwinners also ghetracteert/ met die Vaendragers/ dat haer tẽ eersten heur Vaendels wt die handen gheruct zijn/ eñ die anderen met vorcken/ drietãden eñ spietsen: item kussen met yseren proppen/ diemen gemeynlic morghen sterren of popelcũsen noemt / eñ met haeckgheschut/ die als cloten reghenden oft haghelden met een donder te rugghe gedreuen eñ ter aerden gheworpen zijnde/ hebben die rest vanden gracht lichtelick met heur lichamen voort gheuult. Die ander die daer volchden siende heur voorgangers so vallẽ eñ vernielt te worden/ eñ datter wel veel aen waren ghetreden/ dan niemant wederom quam/ bysonder van die dapperste eñ fortste/ die vooraen waren ghesonden: Item dat onse volck stont als eenen stalen muer / die sy met gheen macht noch const ouerwinnen noch breken condẽ/ zijn beureest eñ verslaghen te rugghe gheuallen / eñ den hoochmoet laten in die kniẽ sinckẽ. Ic heb eẽ weynich te voren ghesept/ dat sy op desen dach trager eñ langsamer schoten/ dan die voorleden daghen/ behaluẽ als

 sy

sy stormden / want sy aldoe daerouer wt waren / om met ghewelt door te barsten / had het gewelt niet met gewelt eñ cracht verdreuen eñ gebrokē gewordē. Van die vyanden zyinder doe gebleuē die alderstercste / als oock een weynich te voren geseyt is / eñ die vroomste inden oorloge / so Spaengiarden als Walen / omtrent neghenhondert alsmen seyt: Van onse volck zyinder nauwelic tien / alsmen voor seker wil segghen / doen ter tijt ghebleuen. Item die van die vyanden geschoten eñ ghewont zijn gheweest / zijn met xlviij. sleeden / als ic wt die gheuanghenen hoore bekent te zijn / na Amsterdam te ghenesen gheuoert. Eñ dit is seker / ia die ghesmolten boter / daer onsen wreeden Phalaris ons ketters mede heeft begoten. Een Spãgiaert was daer alleene (die hē nochtãs valschelic aennã eē Brabander te zijn) die mede inden storm hadde geweest / dan als hy niet by ons clummē / noch by licht dach na zijn volc sick weder henen dorste gheuen / was in groten vreese eñ anxst / eñ hielt den wolf (alsmen gemeē-lic seyt) by die ooren / dat is / en wiste niet wat hy doen soude ofte niet: Want hy hadde hem so langhe onder die dode lichamen verholen eñ versteecken / dat hy int duyster sonder perijckel wederom mocht in die schansen ende achter haer wallen cruppen. Maer als onse volc voor hem in die weer hadden gheweest / die neder waren gheclommē om die gheschotenen eñ doode lichamen te plunderen / hebben hem ontrent den auont leuendich gheuanghen genomen eñ den Raedt ouergheleuert / eñ is voorts daechs daer na opghehangen / doch iammerlicken beclaghende die doottelijcke betalinghe van xxij. maenden / die hem van Duc Dalua so betaelt werde / eñ grousaem verdoemende / die ooc haerluyder verrader / den Vries. Die selue heeft oock

beleden

beleden / dat sy met sulcken opset eñ voornemen die stadt waren aenghetreden / dat so sy die hadden innegheereghen / daer sy gaer niet aen en twijfelden / sy niemant souden hebben ghespaert / noch vrou / noch man / noch eenich ouderdõ / ghelijck sy ooc voormaels tot Neerden / eñ al eertijts aen ander ontallijcken ghetoont eñ bedreuen hadden. Maer Godt / die welcke een Fonteyn is van alle ghenade ende ontferminghe heeft beter acht op ons ghehadt / eñ heeft niet toegelaten / dat wy in haer grouwelijcke wreedicheyt ende afgrijselijcke verschoeringhe souden vallen: dan heeft door een ongheloofllijcke eenicheyt eñ eendracht der borgheren eñ knechten onder malcander / ons seer wel eñ goedichlijcken met die gantsche stadt bewaert eñ bescermt: hy sy ghepresen vã eewicheyt tot eewicheyt. Eñ dat noch meer is / so zijn ooc de vrouwẽ / eñ het gheele gheslacht der wijuen / die welcke zijn de anxstvallichste eñ vreesachtichste van alle creatueren / ongheloofllijcken verhart eñ versterct ghewoorden / dat sy met arbeyden nacht ende dach / eñ met alle middelen die sy conden eñ mochten / het ghemeene profijt ende weluaren bystondẽ: Bysonder was daer een seer mãlijcke Vrou / die met recht een Manninne ghenoemt mocht wordẽ / met name Kenu / nu al een vrou zijnde op haer daghen / welcke met oncostẽ (want sy is redelicke wel ghestelt) met arbeyt / wapenen eñ geweer het ghemeene weluaren voorstonde / eñ met spijt ende schempe / daer sy die vyanden sonder ophouden mede quelt eñ tercht / heeft altoos bouẽ alle ander een mãlick hart int lijf ghehadt. Sulckẽ also haestien veranderinge der harten / die te voorẽ alleenlic door die naẽ vã roeren eñ bussen verslagen waren / dan dien nu het ghelupt seifs niet is / dan iock ende spel / moeten wy billicken

billicken den hoochsten Godt toereekenen ende toeschrijuen.

Itē als een ander groot Capiteyn vā die Spāgiarden/seer lieflicken ontfangen/ eñ met eenen vierigen croon om zijn hals ghewoꝛpen waer/ is te rugge derwaerts in die gracht/ daer het water was/ ghesprongen: eñ als hy dese barnende croen niet vā zijn hals trecken noch afschudden/ daerbeneuen niet ouer die gracht swemmen conde/ door dat hem die flam zijn hals seer benaude/ is te ghelijc van het water eñ vuer ghesmoort/ eñ al dansende ghestoꝛuen. Dooꝛ welcken so grooten val eñ neerlage vā haer volc zijn sy grousaem verslaghen ghewoꝛden/ eñ dat noch meer is zijn sy alle menschen cracht ende toeuerlaet nu ter tijt berooft gheweest: want sy die moedichste eñ haer dapperste crijchsuolck nu verloren hadden/ eñ openbaerlick met Godt waren vechtende: daerenbouen al te vergeefs vijftien hondert eñ veertien cloten (ghelijck het van sommighe leedighe menschen ghetelt eñ gesummeert is) eñ meer cruyts/ dā wel ghelooflic was/ onnut verschoten hadden/ heeft haer die moet beginnen te beswijcken/ eñ om die ouerhandt te vercrijgen zijn gaer in een wanhoop gheuallen/ eñ hebben haer hoochmoet nu alheel laten sincken. Op dat nochtans dit niet soude schijnen/ eñ sy niet alheel leedich souden zijn/ ooc haer moet souden gantschelick schijnen verlooren te gheuen (dat sy voorwaer niet geerne en doē) hebben sy cleyne sacrkens met eerde gheuult/ eñ op malcander geleyt/ ende alleynskens als mollen meer ende meer voortgheschoouen ende wallen ghemaect/ sick van dach tot dach/ so starcker so meer beschāffende/ op dat sy met bedroch ende heymelijcke holen eñ practijcken mochten vercrijghen/ dat sy dus langhe

met wapenen/ eñ voor die vuyst niet hadden moghen verweruen. Daerentusschē heeft ooc onse volc nacht eñ dach die vesten eñ poorten/ met al die plaetsen/ die seer beschoten waren/ so veel als het moghelijcken was/ versterct/ eñ van alle cantē so wel die weluaert eñ profijt der borgheren als des stadts/ en waer ghenomen eñ besorcht. Item heeft oock somwijlen den vyant/ hier eñ daer loopēde eñ sweruende/ eñ die weghen besettende/ op dat ons gheen coorn ofte victaly soude aenghebrocht worden/ mit wat manierē sy conden eñ mochtē/ zijn macht benomen/ eñ haer die hutten/ die sy inghenomen hadden om die stadt te benauwen/ berooft/ eñ die sy mochten in de brant gesteken: op dat sy die tijt vā de harde eñ seer coude vorst mochten eenichsins van die gheburen met coren/ so veel haer noodich waer/ ouert ijs verlicht werdē/ eñ meer knechten incrijghen. Die vyant hierenteghens hielde ooc niet op zijn cants en waer te nemen/ noch en sliep niet/ al scheen hy alwel stil te zijn eñ te rusten.

Want als hy lichtelijcken ghemerct hadde/ dat wy meer ontset ende versien moesten zijn met knechten/ om die stadt te bewaren/ eñ nu opentlick verstaē had/ dat onse Oversten eñ Capiteynē ernstich by de Vorstelicke Prince/ met Posten eñ brieuen daer ouer wt warē/ dat sy goettijts mochtē versiē eñ geholpē worden: eñ hy ons van stonden aē/ als een vader des Vaderlants/ eñ inder waerheyt als een beschermer des vrijheyts/ ia oock een vrijmaker toe hadde gheschict/ die hy alder ghetrouste eñ byder hant hadde/ den seer Edelen Graef vander Marc: die nu Overste ende Stadthouder was ghestelt ouer gantsch Hollant: eñ die dat ooc van rechts weghen/ als die eerste vruchten toebehoorde/ want hy dat eerst door die hulpe Godts

den rechten Euangelio Christi had open gedaen: niet alleenich/ dan met sommighe ruyteren eñ paerdē / die doe ter tyt te becomen waren/ eñ voetknechten: heeft die vyant dit onderroeken eñ waerghenomen/ eñ met grooter cracht zijn toecomst tot ons behindert eñ belet. Dat meer is/ hebben het peert/ daer die Graef op sadt/ onder zijn lijf doorschoten/ eñ het volc vā Lazarus Muller/ eñ noch vā een seer treffelic eñ vromen Capiteyn Bartolt Entez / die de stadt ontsetten souden / verslaghen eñ veriaecht/ als oock die ander/ die eenich verraet ofte afual int sin hadden/ zijn gantsch vernielt eñ ouerrumpelt gheworden/ also seer/ dat die Graef met die andere / eñ sommighe seer weynighe trawanten nauwelic hebben die vyanden handē moghen ontlopen. Waer van als wy seer weynich bescheyts ende tijdinghes so haestich conden crijghen/ hebben die vyanden door dese victory/ groot ghebeer ghetoont/ eñ die ooren beginnen op te steecken: want als sy dit ongheual ende teghenspoet al die Inwooonders voor oogen hadden gestelt / meendē sy het volck vā die stadt hier door lichtelic so cleynmoedich te maken/ dat sy nu voortaen geen ontset souden meynē te crijgen oft verwachten/ eñ daerom soudē hen moeten opgheuen. Derhaluen vraechden sy seer verachtelick eñ schemper / oft wy het niet ghehoort hadden / wat onse Prinsken eñ onse Graefken / daer wy ons dus langhe op verlaten hadden / ende van welcke wy alle hoop eñ bystant verwachtende waren/ gebeurt was: dat sy wisten/ watmen van sulcke bloode eñ verueerde menschen behoorden te verwachten. Dat sy ons wilden raeden/ so wy wijsselicken wilden doen / dat wy ons metten alder eersten / met Godt eñ den Coninc/ die wy so swaerlic eñ schādelic/ ia oock so meyneedichlick

dichlick

dichlick eñ trouweloosꝉic verthoont hebben/vereenighen eñ versoenen. Met dese eñ dierghelijcke veel ander schempere eñ spijtighe redenen die sy opworpen/zijn de harten van onse volck metten eersten stilswijghens al een weynich / somen die waerheyt sal spreken/beweecht ghewoꝛden. Daerom waren sy altoos sorchuuldich ende seer beanxst/dat sy oft van die Prins vergeeten / oft van die Graef bedroghen souden worden/ ofte te minsten te leur worden ghestelt/ als sy den vyant/die haer van dach tot dach meer ende meer benaude/anders seer lichtelicken souden connen verwinnen eñ verslaen. Daerom hebben sy oock/ so veel als sy mochten/ om dat te vercrijgen/ aengestaē.

Als dit die vyant oock wel ghehoort hadde / eñ nu wiste/dat die Prince dit van herten wilde doen/ ende dat hy oock middelen hadde/door welcke hy ons wilde te hulp comen eñ ontsettē:op dat hy niet soude met ouer eñ wederouer te reysen die tijt toe brenghen/ eñ ons niet behinderen/ dat wy mochten ontset werden: heeft zijn legher/om dit te beletten/gheslagen/ eñ bysonder het Peerdevolc geset in eē dorp genoemt Hillegum. Eñ dat daerom/eēsdeels dat hy daer niet verde van het ander leegher was/als die noot zijn tegenwoordicheyt eyschte: eensdeels oock eñ bysonder/ om dat hy aldaer heer eñ meester meende te zijn / so wel van het Meer/als van het Lant. Maer die goede Godt/die niemant noch heeft/ noch wil bedriegen van die ghene/ die op hem vastelick vertrouwen/ had ons noch eenen wech eñ vrye passagie oft heerstrate behouden ouer dat Haerlemmer Meer/ dat nu beurosen eñ heerlick met ijs bestract was. Wāt dat is so groot eñ breet/dat die vyant dat in gheenerleye wijs(alhoewel hy dat eerst meende) conde onueylich maken/ eñ

 ghelijck

ghelijck te lande besetten. Eñ die Heer heeft het int harte vanden Prince ghegheuen/dat hy oock met alle macht teghens die vyanden zijnen leegher soude stellen/ eñ haer hier ende daer swermende/ eñ sonder ordinantie ouer eñ weder ouer lopende soude verstooren ende dat behinderen. Hier toe heeft hy alder bequaemst geacht/ bysonder eẽ dorp/ welcke byna halfweechs tusschen Haerlem ende Leyden gheleghẽ is/ ghenoemt Sasheim: Wãt van het dorp Lis genoemt is noch groote twist ende scheling wiens dat het is.

Hy heeft tot Ouerste Veltheer ghemaect/ eerst die alder Edelste Graef vander Marcke: Dese om sommighe vermoedinghen/ die nochtans op gheen sekerheyt stonden/ afghesét zijnde/ heeft in zijn plaetse gestelt/ den seer Edelen/ Welgheboren/ ende alder veruarenste in crijchshandel/ ende Vromen Heere van Batenburg.

Hier van daen dan is ouer het Meer/ dat ick voor ghenoemt hebbe/ ons ontset ghecomen/ van coren eñ knechten/ so veel ons noodich was/ bysonder doẽ het ijs nu sterck ghenoech was/ om met sleedẽ ende peerden daer ouer te loopen/ al ist dat sick onse tyrannen noch so seer vertwoeden ende verbaesden: Want den anderde dach/ ghelijck oock den sesten vã Januarius/ int Jaer M.D.lxxiij. isser eẽ groote oueruloedicheyt van terwe/ rogghe/ ende broot in die stadt ghebracht met sleedẽ/ ende dat sonder eenich perijckel/ al hoewel wy noch van gheen dinck ghebreck/ door die gratie Godts/ ghehadt hadden. Met die selue sleeden hebben wy ooc Gasconse ende Britansche Soldaten/ die seer goet ende manlic waren/ ghecreghen/ den xxix. December: Item oock sommighe Walen/ vã welcke die Capiteyn was een dapper crijchsman/ die met

Graef

Graef Lodewijck wt Berghen (na mijn onthouden) eñ daer na ghesont was wt Zutphen ghecomen.

Sommighe daghen daer na / ontrent het nieuwe Jaer / zijn onse volck smorghens goettijt wt die Westerpoort / als die vyanden sulcx gantsch niet en verwachten/gheuallen : eñ als sy onuersiens haer schansen/eñ met ghewelt ingenomen hadden/hebbē sy veel van die gheen die de wacht hielden eñ pionierden ofte delfdē/vernielt: Also seer/dat die victory voor ons soude hebben gheweest/haddē die Duytschen eñ Gremers / die mede ghestelt waren om met die anderen manlick aen te vallen/altesamen een vroom eñ onuersaecht hart eñ ghemoet ghehadt. Alhoewel sy van die sommighe ontschuldicht wordē / om dat sy in die manier van wapenen / daer die vyanden van verde mede ghekrenct moghen werden / van die ander verscheyden waren: wāt sy mosten voor de vuyst met cort geweer vechten. Daerom als nu die vyant alleynskens met een alarm slach zijn macht wat weder by een creech/zijn sy/niet veel wtgherecht hebbende/wederom na die stadt ghekeert. Doch die vyant desen anual grotelijck beclagende/eñ vreesende oft dit selue vaecker soude ghebueren / is terstont voorsichtigher ghemaect / om het gheschut eñ hun selfs beter te beschermen eñ daerom heeft hy ander eñ dubbelde schansen ouer eñ weerouer ghegrauen/om hē gantsch int veylich eñ buyten schoot te stellē. Item het gheschut/om welcker te vernaghelen/ sy lichtelic haddē verstaē/ dat onse volc meestendeel waren wtgeuallē / hebben sy een deel op het velt / welc van die Siecken nae het suyden is/eendeel op die Cruys wech ghestelt/ op dat sy den gantschen meur met de torens/ rondeelen ende poorten ter neder schieten mochten : die ander zijn op

haer oude eñ ghewoonlijcke plaetse gebleuen. Welc-
keer sy also meenden te ghebruycken / dat als sy we-
derom ghecreghen hadden / daer sy ons mede mochtẽ
quellen / dat sy ons alsdan van die canten souden be-
ginnen verdriet aen te doen / ende beschieten / ghelijck
wy dat oock en waer zijn ghewordeñ.

Die selue ofte die andere nacht / na dat die Gascon-
giers / daer ick een weynich te voren van ghesproken
hebbe / in waren ghecomen / hebben sy van stonden
aẽ / al hoewel moed zijnde vã ouer ijs te reysen / haers
manlicheyts een proef willẽ doen / eñ zijn na die duy-
nen oft santberghen / door den Sijl poort ghenaemt /
wt gheuallen eñ hebben die huysen eñ plaetsen / daer
die vyanden stadelick wacht hielden / onder die stadt
omghesmeeten / heur wapenen (wãt die conden / had-
dent al verlaten eñ sick op die vlucht ghegeuen) wech
ghedraghen / eñ die ander die sy by auontuer becom-
men hebben / zijn doorstecken ghewordẽ. Een Wael /
die seer zijns lijfs ghenade badt / hebben sy leuendich
gheuanghen ghenomen / eñ de Ouerichevt om te pij-
nighen ouergheleuert. Daechs daer na zijn de selfde
wt een ander poort des stadts gheuallen / eñ hebben
op die selue manier / als des nachts / een heerlick feyt
bedreuen / met sick na die stadt draghende / seer veel
stormhoeden eñ rapieren / die sy die vyandẽ ontiaecht
hadden / die alte stoutelickẽ onder die stadt begonsten
te nestelen. Also zijn alleynskens den vyant die vloe-
ghelen wat ghecort / ende alleynskens sommighe in
die keerse gheuloghen.

Oder des heeft die vyant al hoewel hy daer sulc-
ke onuersienighe aenuallen seer was verslagen / noch-
tans niet te minder gherust: dan met heymelijcke ende
verborghen hoolen eñ ondergrauinghe dat Rondeel /
welck

welck teghen die Cruysspoort stont / als bouen verhaelt is / onder ghecropen ende ghedelft / waer mede hy oock ons volck int beghinsel meer heeft / dan met schieten (daer sy nu sommighe daghen mede hadden gherust) eñ stormen bedroeft ende verslaghen. Niet lang daer na hebben sy niet veel daer op ghepast: Eñ derhaluen hebbē sy die deluers vaeck eñ menichmael so verstubt / dat sy heur schuppen / spaden eñ houweelen / eñ haer werc moesten verlaten / veel zijnder oock dickmael onuersiēs ouerrumpelt eñ vernielt. Wederom ooc onse volc hebben als mannen / heur dreyghementen niet meer geureest dan niet / eñ alle anxstualicheyt te syden settende / hebben een manlickheyt / eñ alsulcken moet ghetoont / als opt in yemant ghesien ofte ghehoort is. Want het Rondeel oft Blockhuys is van dach tot dach / ende van nacht tot nacht / so met balcken verstarct ende opgearbeydet: item worde met langhe ijseren vercken / ijseren haecken ende voetanghelen / drie spitzighe ijserkēs / spitze proppen / eñ met langhe ijseren pinnen / als op deuren eñ horden / in die manier van pansers ghemaect / also beschermt / dat het byna onwinnelick scheen te zijn / wtgenomen het deluen eñ ondergrauen. Ick slae hier nu voorby pickige hoeden / croonen / daer oock te voren van ghesept is / ghesoden kalt water / bedriechlicke spietzen / ende ander ontallicke dinghen / met die welcke sy de vyanden lichtelick afstoeten ende afkeeren conden.

Den eersten dach van Januario is het volc / als tot een waerachtich nieu Jaer / eerstmael vercondicht het waere Woort Gods in die groote Kercke / de welcke gereynicht eñ van die Afgoden ghesuyuert was / den vierden Decembris. Maer die groote noot heeft ghedronghen het volc weder by een in de oude plaetse

te ver-

ke versamelen/om dat sy daer van die vyanden/die inder waerheyt zijn als honden in die peerde crebbe die selfs gheen hoy eeten/eñ die ander dat niet laten ghebruycké/ die het eeten/ niet met vreeden werden ghelaten. Des seluen daechs heeft onse volck sommighe boeren/ die by die vyanden pionierden/ gheuanghen creghen/ ende sommighe die hartneckigher waren vernielt.

Voorder als onse volck den achtsten des seluen Maents een Wael/ daer ic te voren van geseyt heb/ had leuendich gheuanghen eñ den Raet ouergeleuert was/ hadde van het Glockhuys aen een lang dwershout tot spijt eñ versmadinge der vyanden/ die nu alternet met ondergrauen wat naerder begonnen te comen/opghehanghen: Waer af sy seer vertoornt ende vergramt zijnde/eñ haers gesellen doot by auontuer willende wreeken/ zijn sy weder tot haer ghewoonlijcke donderinghen eñ schieten/ want sy anders niet veel doen eñ wtrechten en conden/ voort ghecomen. Te weeté/ oft dat sy nu weder ouervloedich voorsien waren met cruyt ende clooten: oft veel lieuer/om dat nu die feest eñ leedighe dagen/ op welcken sy plegen by na leedich te gaen ende goede ghesellen te zijn/ na haer ongoddelijcken Godtsdiensten eñ afgrijselicke oeffeninghen eñ bedinghen verby waren: schietende vierentwintich mael.

Den neghenden dach hebben sy veel felder eñ grijselijcker gheschoten/ ghelijc oft zijt al wilden vernielen/c.xxiiij.mael: onse volc hebben weer en teghens met alle neerstichept altoos daerouer wt gewecst/dat sy den gantsche nacht doen/ eñ so wãneer syalderbest mochten/te weten/ als sy ophielden te blixemen ende donderen/ eñ weder laden mosten/ met balcken/masten

32

sten eñ sprieten starck in malcander gevoecht/ eñ met
eerde alle dinck weder op maken ende versterckẽ
mochten. Des seluẽ daechs is die vyant met grooten
macht/meestendeel te peerde/het Princen heyrleger/
dat welcke tot ons soude comen/om te behinderen/ in
die moet ghetoghen. Ende op dat hy dit niet te ver-
gheefs soude schijnen aenghegaen te hebben/ heeft
een stadich leegher (ghelijck ooc te voren ghesept is)
tot Hillegum/ van die stinckende Spangiarden ende
vyanden seer onthillicht/gheslagen/ende die toecomst
ende verlossinghe van onse volc tot ons/ swaerlickẽ
ende onuerdrachelicken behindert.

Item/want ooc Alcmaer (dwelck vijf cleyne mijlen van Haerlẽ leyt/na dẽ noordẽ) meer knechtẽ hadde ingenomen/om dat die selue gastẽ/die ons nu sommige Maenden groote quellagien haddẽ aengedaẽ/
haer ooc mochten het spel maken: ymmers nu alreede
haddẽ lastich geweest/ somẽ seyt/sdaechs daer na/als
sy die stadt van Haerlem eerst bestormden ende manlick afgheslaghen waren. Want sommighe hoofden
van haer dooden op spietzeu ghesteken hebbende/ eñ
vroet maken willẽde/ ia oock pochende/ als oft hoofden waren van die van Haerlem/ twelck sy nu al inghenomen eñ slecht gemaect haddẽ: hebben die stadt
trotzelick opgheeyscht/ ende vermaent dat sy haer
goetwillichlick souden opgheuen/ wilden sy gheen
grooter straf ende roede op haer eyghen naers halen.
Daerõ als hy dit nu al met zijn oren/ die hy noch veel
heeft/ gehoort hadde/ eñ op dat hẽ noch van achterẽ
noch vorẽ geẽ ongemack soude geschiẽ/ hy tijts voorsien wilde/ heeft hy met minder cracht in Beuerswijck (dwelc twee cleyne mijlen van onse stadt leyt)
sommighe ruyteren eñ knechten ghestelt. Aldus dã/

haer

33

haer cracht nu in drie deelen ghedeelt / eñ derhaluen gantschelickẽ gekrenct zijnde / sullẽ haestich / so ic verhoop / die popelcie eñ beroeringhe crijghen / welcke ons gunne die goede Godt.

Den tienden Januarij is ghehoort / dat die Edelste Graef vander Marck / met Bartolt Entez / een Vriesch Edel man / eñ dapper Hopman van sommighe knechten / die hy tot hulp ende profijt des Princen eñ ghemeenen weluaerts by een vergadert had / van het regiment afgheset / eñ in een eerlycke bewaringhen alle beyde ghehouden. Oock hebben wy ghehoort / dat die knechten van L. Muller / die hy by hem had gehouden tot dienst vanden Prince (wãt die ander hadden haer binnen Haerlem seer manlick eñ ghetrou ghehouden) altesamen (den goeden blijft altoos haren lof) alsmen soude te strijt gaen teghen den vyant des deuchdes eñ Godes / eerst niet oprecht ghegaen hebben / daer na zijn schandelijcken na heur ghewoont afgheweecken. Hoe wel het by na twijfel is / ost haer feyt behoort ghepresen oft gelaect te zijn / dewijl door haer afual die alle behouden ende ghesalueert zijn / die anders ellendichlicken in die handen eñ tanden der vyanden / eñ tot een roof geuallen waren. Doch die oorsaeck hadden gheweest van dit werck / dat ymmers niet gepreesen mach worden / dese na dat sy verdient hadden / hebben ghehoort dat sy een roede op haer eyghen billen hadden ghehaelt.

Des nachts / vanden seluen dach zijn sommighe Enghelschen eñ Gascongers / die ons tot hulp ende ontset waren toegestelt / als sy die contrey niet wisten eñ gheen leytsman hadden / daerbeneuẽ die lucht doen oock seer mistich waer / verdwaelt eñ in groten perijkel gheweest. Sommighe van die zijn behoudẽ ouer

ende

ende in die hauen ghecomen/die ander zijn ghevallen
in die handen der wreeder moordenaren: die meeſte
deel is/als ſy langhe genoech om gedwaelt hadden/
weder ghecomen/daer ſy van daen waren ghetogen.
Daerom als deſe miſt ende ſeer dicken neuel ſdaechs
daer na noch gheduerende was/eñ die vyant die ve=
ſten niet wel conde bekennen/heeft doe men veertien
mael gheſchoten. Deſen neuel is ons voorwaer niet
ſchadelick/dan ſeer profijtich geweeſt/ſo om die vyā=
den te berooven/eñ haer onverſiens ende onverdocht
aen te vallen/ghelijck het ſomwijls betoont is: ſo ooc
om te verſtercken ende vermaecken/dat van haerlie=
den te ſchoten eñ vernielt was/byſonder om haer met
een heymelijcke wtloop eñ inloop/alſt noodich waer/
te bedrieghen. Doen hebbenſe oock van die vyanden
een Duytſch ghevanghen ghenomen. Item oock een
Walſchen Jonghe/maer die hem van ſick ſelfs op=
gaf/is in die ſtadt ghebrocht: die welcke als ſy ſom=
wijlen heymelick/om der vyanden leegher door te be=
ſien/hadden wtgheſonden/is daer na niet wederom
ghecomen.

Sdaechs daer na als die lucht claerder was/heb=
ben ſy haer ſchade met ſchieten na willen halen/die
ſy daechs te voren hadden door die noot moeten ach=
terlaten. Want op elcke vre voor die middaghe heb=
benſe telcken hondert cloten op die ſtadt gheſchoten/
dan van acht vren af ghereкent. Want eer en begon=
ſten ſy nauwelicken/of (ghelijck het zijn ſeer devote
menſchen) datter eerſt moeſt een H. Miſſe vā eenen
devoten cooredragher mede ghenomen zijn: (want
een ſulcken H. werck als ſy aenginghen/behoorde
vooral toe/ſulcke H. devotie) oft om dat ſy voorwaer
op ſeer ſachte culten/materaſſen/matten/ſtrobedden

klapende / schroomden eñ vreesden haer nest te verlaten / ende den beuenden sucht te crijghen.

Des namiddaechs / te weten / na dat sy seer goeden chier ghemaect / eñ haer leckere maeltijt ghehouden hadden van aiuyn / van loock / koolstruyckẽ eñ andere dierghelijcke goelicheyden / hebbense wat langsamer eñ bedochter gheschoten / by auonteur om dat sy nu al moede waren van so afgrijselick te roepen / tweehonhondert eñ eenentachtich mael. Want het is onmoghelick / oft ghelijckerwijs het punt eñ het scharp in scheermessen eñ sweerden stomp eñ bodt worden / so ooc dese gheschapen dinghen / die noch reeden / noch gheuoelen ontfanghen hebben / moeten sachte ende moede werden / om sulcken ongheluck die onnoselen eñ onschuldighen menschen aen te doen. Tweemael heeftmen op dien dach een alarm ghehadt / den eenen ontrent den middaghe / den ander teghens die nacht. Maer met beyde is sonderlings niet aen besocht eñ gedaen. Op die selue tijt is een Burger op de Marct gaende zijn been ganschelick afghescoten / maer van hy oock ghestoruen is.

Den rij. Ianuarij isser wederom eenen alarm gheweest / om dat die vyant wat aenrechten wilde / die eenoochde Reusen hebben doen hondert ende vijftich mael ghescoten.

Den riij. Ianuarij zijnder twee by het vier kittẽde / den eenen een Duyts / ende den anderen een Borger van Haerlem / met eenen schoot doot gheschooten / die eene zijn hooft verliesende / eñ den ander doort lijf gheschooten zijnde. Des seluen daechs isser weder alarm geweest / om dat die Spaniarden eenen valschen aenual scheenen te maken. Maer als sy mannen eñ teghenstanders vonden / ist lichtelick ghemaect / dat sy

hebben

hebben moeten haer tuyten laten hanghen. Sy hebben doen vreselijcken gheschooten tweehondert ende drientachtich mael.

Den xiiij. Januarij, zijn die vander stadt wtgevallen, om den vyant, die by nae verschimmelde achter die wallen eñ schansen, wat te vernestelen, ende hebben van die dwalers vijf ghevanghen in die stadt gevoert. Van die welcke waren twee broeders vā Amsterdam, die int Spaensche legher spijse ende dranck vercopende, alsmen seyde, haer cost wonnen, ghelijck oock die derde: die ander waren Lantsknechten, den eenen een Duytsch, ende den anderen een Wael. Sy hebben doen gheblixemt, maer niet sonder oorsaeck, sevenentneghentich mael.

Den xv. Januarij hebbense gheschoten xxxi. mael, eñ hebben doen oock alarm ghehadt, door welcke een Vaendragher van haer volck teghens die stadt aenlopende, heeft zijn fortichheyt ende stoutichheyt willen thonen: dan dese roekeloosicheyt is hē voorwaer bitter op ghebroken: want het Vaendel eñ zijn leven, is hy op eenen tijt quijt gheworden, ghelijc ooc niet ghespaert zijn die met hem waren: Want daer werde niet van onse volc van boven ghesmeten in die vyant, oft het trefte. Die Walsche ende Franchoyse natie, als oock die Enghelsche, hebben bysonder lof ende prijs in schutgheweer te houden, hoe wel onder die Nederlanders, eñ alder gheslacht van volcken oock zijn tot dit ghetal te rekenen. Want bysonder wasser een ghebooortelick wt Hollant, die so fix ende wel gheoeffent was int schieten, dat hy alle daghen, so wanneer hyder hem toe begaf, niet weynich van kanten hielp. Sommighe zijn doe ter tijt op den Meyr in groot ongheemack eñ verdriet ghecomen, die ons quamen

ontset doen. Eñ hoe wel wy daer door gheen groote misual / eñ ghebreck by gheleden hebben / eñ niet en twijfelẽ of haer kielẽ zijn by den Heer in rust eñ salicheyt: nochtans sal het bloet seer onnoselicken wtgestort / tot zijnder tyt ouer die boose eñ schelmse snaphanen die wraeck eyschen.

Den xvi. Januarij hebben die vander stadt / twaelf vã dien / die sy op verscheyden tijden wt het Spaense legher ghecreghen hadden / so Walen / so Duytschen / eñ die Nederlanders / die een weynich te voren verhaelt zijn den vyant / die niet weerdich is te leuen / dickwils toeghevoert hebben / opghehanghen: van welcker elf zijn teghens den auont die hoofden afghehouwen van den Hencker / eñ in een vat ghesteeken van de wal / in die vyanden schansen ghewotpen: om dat sy daechs te voren een Capiteyn / die ons quam ontset doen / dan in dese moordenaers handen gheuallẽ zijnde / het hooft hadden afghehouwen / eñ int blockhuys voor die voeten van die wacht ghewotpen hadden / daer op schrijuende / dat dit het hooft was vã een Capiteyn / die ons sdaechs te voren soude ontset hebben comen doen. Hoe wel die gheen die hem wel kenden / wilden contrarij segghen / al waert dat hy sekerlic vã haer vermoort was. Also is seer mannelick ghelijck met ghelijck betaelt / immers met meerder vergeldinghe die ongoddelijcke Henckers vergoetst geweest. Sy hebben doe gheschooten xxxv. mael.

Den xvij. Januarij sijnder ontrent lxx. sleeden met koren eñ buscuyt seer gheladẽ / item noch een Vaendel knechten van Hollanders / Vlaminghen / Walen / ende Enghelschen ontrent tweehondert vijftich man sterck / in die stadt ghecomen. Waer van die Borgers eñ Inwoonders seer zijn verblyt ende verheucht gheweest.

weest. Des seluen daechs zijn onse volck in die vyanden schansen ghecomen/ eñ met haer een gheschut geweer gehouden hebbende/ eñ stof en onreynicheyt in haer gheschut werpende (want sy anders niet wtrichten conden/ om dat sy in dit feyt sommige hadden die niet aen wilden treden) eñ sommighe vernielt eñ gedoot/ zijn weder ghekeert. Daer is doen tsestich mael gheschoten.

Den xviij. Januarij heeft onse volck den gantschen dach/ als oock den voorgeleden nacht/ met een langduerich eñ stadich vuer verbrant/ al dat houtwerc van het Rondeel des Cruyspoorts/ om dat het den vyant niet soude tot profijt comen/ die door het ondercruppẽ eñ heymelicke onderdeluen hier meester van was geworden/ eñ nu sonderlinghe/ so het verlaten werde/ gheen schade conde doen/ om dat sy haer met een ander eñ gheweldiger/ dat gemaect was/ op die Cruys poort/ goet tijt voorsien hadden.

Des seluẽ daechs zijn die vander stadt wt die poort die na het zuydtoost staet/ in die vyãt/ die neffens het Bosch ouer ontrent het riuier stadighe wacht hielde/ met grooter manlickheyt gheuallen. Die vyant door die menichte/ van dien die aenuielen/ verslaghen ende veruaert zijnde/ heeft al om verde ghewo rpen eñ haer opter loop ghegheuen. Eñ alst haest te doen was/ so sy het wilden ontgaen/ eñ mochten so haest niet ouer de riuier comen alst die noot wel eyschte/ eñ met die cleyne schuyten/ die sy byder hant vondẽ/ niet wisten om te gaen/ zijnder veel verdroncken/ niet weynich ouuersiens doorschoten eñ doorsteken. Die ander die ouer conden gheraeken/ hebben hen int Bosch versteken/ eñ veel wapenen eñ buyten zijnder in de stadt ghedraghen. Die huysen/ daer sy haer wacht hielden/

om

39

om die stadt te beuauwen en̄ te beletten/dat haer geen victaly toe werde gheuoert/ zijn in brant ghesteken. Door welcke victory onse volck verblijt en̄ moet ghegrepen hebbende/ en̄ die vyant versaecht zijnde/ zijn met groote menichte in een hitte/ die aengeuallen/ die buyten die selue poort in een huys ghenaemt Kustenburch onder die stadt waren ghecropen/en̄ sick aldaer beschanst hebbēde om alle passagien te besetten/ stadighe wacht hielden. Vande welcke veel gheschoten en̄ vernielt zijnde/ en̄ veel buyten en̄ het Spaensche Veendel ghecreghen hebbende/ is het huys van onse volck met de brant vernielt. Die Vaendragher hem thonende een dapper crijchsman/ heeft lieuer willen daer zijn leuen campende laten/ dan schandelick zijn Vaendel van sick werpen en̄ lopen gaen. Een leuendighe Wael/ die nochtans van verwe en̄ ander ghedaente (te weten/ want hy niet wel en roock van die Spaensche Inquisitie) meer een Spangiaert dan een Wael scheen te zijn/ hadde hem zijn sprake niet ghemelt/hebbense in die stadt gheuoert/ dan seer gequest en̄ swaerlijcken ghewont/en̄ bynae steruende: vande welcke/ als sy sommige dinghen vant Spaensche legher verstaen hadden/is snachts daer na ghestoruen. Men vermoedet dat in dese scharmutselinge van die vyanden wel hondert zijn ghebleuen:ende datter veel meer wapenloos zijn ghewordden/ is lichtelick te verstaen gheweest/ wt het ghewceer en̄ buyten/ die in die stadt zijn ghebracht. Van onse volc zijnder seer weynich ghebleuen en̄ ghequetst. Sy hebben doe/crupt en̄ clooten sick minnerende/ alst scheen/ niet dan seuen mael gheschoten.

Den xix. Januarij/onse volck moedigher ghewordden zijnde/door die victorien/ die sy by na alle dagen/

door

daghen door Gods ghenade vercreghen/zijn weder= om wt die Scalcwijcker poort geuallen / eñ die ouer= ghebleuenen van die voorgaende dach / die haer be= stonden in haer oude hutten / al ist dat sy van daer nu dick eñ menichmael verstubt hadden geweest / weder te cruppen eñ te nestelē. Daerom op die selue manier als daechs te voren/die niet ontlopen conden/zijn ge= slaghen eñ gheplundert gheworden. Die vander stadt zijn met buyten beladen / blijde eñ al opspringhende als het reeden gaf/ weder in ghelopen: men vermoet enckelick/datter op dese mael wel so veel/ als daechs te voren/bleuen. Also zijn door Godes ghenade alle daghen sommighe in die kaerse gheuloghen/ daer sy ons mede meenden te verbarnen / eñ selfs in die stric= ken gheuanghen / met welcke sy de onnosele eñ on= schuldighe meynden te betrapen eñ vangen. Ick slae hier verby ander ontallicke/ die van coude/ van hon= gher/onghemack/eñ aencleuende dootlicke siectē alle daghen storuen: Maer die Heylighen sullen noch al bet om haer was/al ist dat het een weynich vertrect/ comen. Sy hebben doe maer drie mael gheschoten.

Den xx. Januarij/die vander stadt niet wel verdra= ghende/dat die Godtloose vyanden daghelicx so veel werde toegheuoert met sleden eñ peerden/begheerden haer wterste best daer aen te keerē / om dese aenuoer= ders dit te beletten / eñ de vyandē eenichsins te krenc= ken. Daerom door die gewoonlijcke poort/ eñ een an= der/die na het oost stondt/ wtgeuallē zijnde/ zijn door Godes gehengenisse op twee sleeden gheuallen / op welcke een sadt een voorluchtich Schepē des stadts van Haerlem/een man die de Spangiaerden wel alte seer was toeghedaen/dan anders niet onbequaē was. Dese hebben sy met die ander sleede/geladen met een

F vat

41

vat schoone Rijnsen wijn/ eñ eẽ vat vol witte broots/ waer mede hy met zyn vriendekens die Spangiaerts eñ goede ghesellen/ so het ghemeene volck vermoede/ die selue auõt soude goede chier gemaect/ eñ by auontuer den Tyran met een ghecroonde beker den ellendighen stadt toegedroncken hebben/ na die stadt/ hoe wel seer worstelende ende niet wel daer aen willende/ ghebrocht: Want als hy sach dat hy gheuangẽ was/ eñ moste mede gaen/ heeft hy ghebeden dat van stonden aen/ of doorsteken/ of mochte vry ghelaten werden: want hy conde lichtelic te vooren sien/ ghelijc hy een man was niet bot noch plomp van verstant/ wat schaemte hy zijn aensicht/ eñ wat een groote schande hy zijn naem soude aendoẽ. Eñ hy soude zijn begeerte vercreghen hebben/ bysonder van die onbekende Soldaten/ hadde het niet belet gheworden van die vander stadt/ die aen quamen loopen eñ behinderden dat hem yet soude ghesch ien. Waer van sy luydẽ seer blijde zijnde/ zijn met hem in die stadt ghetoghen/ eñ als sy hem den Raet ouergheleuert hadden/ hebben het roof blijdelick onder haer ghedeelt. Also ist waer gheworden/ datter al eertijts ghesept is/ dat nyemant weet wat die donckeren auont aenbrengt. Dese heeft bekent onder andere/ datter daechlicx veel/ so van die Spangiaerden als Walen/ die de moet verloren gaen om die ouerhant te crijghen/ loopen ginghen/ eñ van die selue Natie/ als ooc van die Duytschen/ veel van coude eñ armoet oft storuẽ/ of onbequaem werdẽ ten oorloch ghemaect: men sept dat hy die Querichept ooc is eẽ aengenaeme wijser geweest eens verhoolen ende begrauen schats. Sy hebben doen gheschoten hondert lxxxij. mael.

Den xxi. Ja. hebbẽ die vander stadt willen ondersoecken

soecken

Lambertus, et alii Martyres Harlemenſes.

soecken / oft sy dat langduerighe belech en̄ dat grŷse=
licke schieten/welcke twee dinghen haer billicken be=
gonsten te verdrieten / mochten ontslaghen werden:
want hebben ghestelt met den opganck vanden dach
van twee kanten den vyant aen te vallen. Daerō zijn
sy wtgevallen vā d'ene kant ouer een brugge of vlot/
dat sy ghemaect hadden van balcken en̄ masten/ ghe=
lijc sy te vooren hadden ghedaen met cleyne schuyten:
van de ander kant door die wester poort. Maer als sy
in haer te risten langsaem veerdich waren/is het dach
gewordē. Derhaluen die loose vyant in die weer zijn=
de/en̄ een yder op zijn plaetse / als die onse noch niet
veerdich waren/ isser niet wtghericht: hoe wel daer
sommighe aen beyde syden ghebleuen en̄ gewont zijn
ghewoorden. Daerbeneuen/ als die brugghe nauwer
was/dan die mochten ouerscheepen/ die haer haesten
ouer te comen / zijnder oock sommighe verdroncken.
Door welcken ongheual onse volck veroorsaect ende
beweecht zijnde / en̄ op dat sy den vyant onbeschade=
lijcker ende mackelicker die vloghelen somwijls wat
corten mochten / alst haer door die tijt vanden Jaer
werde toeghelaten/haer willende goettijts en̄ de stadt
voorsien/ hebben een groote en̄ heerlicke Galey be=
gonnen te timmeren. Sy hebben doe gheschooten
achtien mael.

Dē xxij. Januarij/isser seer veel tonnemeel en bus=
sen cruyt met sleeden in die stadt ghevoert: Want al
ist dat die vyant meynde en̄ verhoopte die stadt lichte=
licken soe te benauwen/ dat sy geen coorn soude mo=
ghen crijghen/ heeft daer nochtans ydel arbeyt aēge=
went/dewijl die stadt/het waer hē lief of leet / daech=
licx ghenoechsaem van alle dinck voorsien werde. Sy
hebben doe gheschooten lxv.mael.

Den xxiij. Januarij isser laet inden auont terwe eñ meel/dan veel ouervloedigher dan daechs te vooren / ingheuoert. Des seluen daechs isser een vals alarm van die Spaensche Papenknechten ghemaect/ waer mede sy onse volck meenden te verueeren: Dã die het barsten van die bomen / ia oock die bomẽ selfs niet en vreest / die en sal van die ristelende bladeren geensins verslaghen werden. Sy hebben doen op die stadt gheschoten xxxv. mael.

Den xxiiij. Januarij heeft Godt noch ouervloedigher/ dan op eenich tijt te voren / die vander stadt terwenmeel eñ rogghe / als vanden hemel laten regenẽ: waer door die vyant seer vergramt zijnde / heeft seer vreeselick gheschooten driehondert eñ xxij. mael.

Den xxv. Januarij is vanden Heer noch grooter/ dan ye te voren/ghebenedijnghe ghecomen/ geuende koorn eñ victaly met groote ouervloedichept/ tegens die wil eñ dãck der vyandẽ. Also dat hoe sy sick meer vergramden eñ verstoorden / hoe die goede Heer die vander stadt vã dach tot dach meer eñ meer vertrooste/eñ scheenen teghens malcander te vechten/God/ met zijn ouervloedichept eñ goedertierenhept ons seghenende/den vyant/met quadichept eñ ongheschicthept te krencken eñ verderuen daer ouer wt zijnde. Sy hebben doe gheschoten achtenveertich mael.

Den xxvi. Januarij hebben sy nacht eñ dach gheschoten/ghelijck ooc die ander daghen daer na/op dat niet soude van ons volc weder ghemaect eñ ghestopt worden/dat van haer gebroken eñ te schoten was. Sy hebben doen gheschoten c c c. eñ x. mael.

Des seluen daechs hebben wy verstaen / dat van alle Lantschappen eñ volckẽ/tot die welcke die naem van die stadt van Haerlem ghecomen was / die stadt niet

niet als sy duslanghe/ dan met een ghenuechlijcke eñ fraeyen veranderinghe/ Haelmeer ghenoemt werde: Want sy vernielende was veel Spaengiaerts/ in welcke plaetsen meer ende meer ander verschen ghehaelt werden. Doch dit is seker eñ ontwijfelic/ dat die stadt met wat naem dat sy oock ghenaemt mach worden/ eewichlicken sal met alle redẽ/ als een Bethulia vermaert ende ghepresen worden.

Den xxvij. Januarij/ ontrent te een vren namiddage/ is dat iongwijf int Hertshooft/ welc een wijn herberghe is opt sant ofte marct binnen Haerlem/ als sy yet/ ick weet niet wat/ wilde gaen doen/ het hooft ellendichlick in sticken geschoten/ waer van sy op staende voet ter eerden is doot geuallen. Des selnẽ daechs is eenen Walsche Jonghe/ die van onse volc verloren was/ van die vyanden in die stadt om te verspieden wtghesonden zijnde/ van onse volck ghecregen ende opghehouden: Dese bekende dat hem vanden vyant een Daler belooft was/ so hy haer/ wat daer in die stadt gehãdelt werde/ wat moet dat sy hadden/ eñ oft haer die victaly ooc begonst te ghebreken/ weder had comen segghẽ. Maer die Jonghe billic opgehouden zijnde/ mochten verstaen dat sy rustich bedrogen waren. Men heeft doen eẽ ydel alarm ghehadt/ eñ hebben gheschoten driehondert ende tsestich mael.

Den xxviij. Januarij zijn ons van den alder heerlickste eñ looflickste Prince twee Vaendels Enghelschen/ Schotten eñ Frãchoysen onder malcander vermengt/ ontrent ses hondert starck/ alsmen vermoede/ tot ontset gesonden/ eñ dat niet sonder grote blijschap van alle Borgheren eñ Inwoonders. Op desen seluẽ dach isser een seer wonderlick dinck gheschiet/ welcke om dat ick het met mijn ooghen ghesien hebbe/ can

 ick

Ick noch behoor het hier niet voorby te slaen. Als een Jongwijf haer Soldaet eeten ghebrocht / eñ nu een platteel leedich onder haer arm hadde / alss dat haer sij de eñ den arm die gedaente eens rondichepts oft rincx maecte / is een cloot van die vyanden gheschoten / door dese rondichept als door een ring gheuloghen / eñ dat Jongwijf eñ die schotel is ongheschadicht gebleuen. Diergheliicke dinghen zijnder dickmael gheheurt die gantsche tijt des belegerings / wt de welcke openbaer verstaen mach werden / dat haer felle eñ grijselicke clooten / die ghenoechsaem waren om al te vernielen / vanden Heer / oft crachteloos ghemaect / oft door zijn ghebodt te vergeefs in die wint gheschoten zijn / of altoos niet veel schades hebben ghedaen. Want als op een tijt sommighe voor die deure met malcanderẽ coutende van die dinghen die daghelicx geschieden / heeft by auontuer een cloot voor haer voeten neder geuallen zijnde / nyemant van heur hinderlick gheweest: maer die cloot / als willende haerlieden sparẽ / is door zijn heymelicke cracht weder in de lucht gheheeuen / eñ heeft de cassijnen van die veynsters in stucken gebroken / of is ouer het huys sonder yemãt leet te doen op die erue neder geuallen. Item op een ander tijt / als een cloot die schoorsteen had om geschoten / ende met den seluen was int huys onder een hoop kinderen eñ ander by het vuer sittende gheuallen / is hy sonder letsel eñ misual (welc ongheloofliick is om te segghen) daer ter neder gherolt. Een ander met een medegesel met een berry wat draghende is het een been gnap af gheschooten / eñ die ander is schadeloos daer van gecomen. So zijn dickmael die harnassen / stormhoeden / swijnspitten / dick ooc die lichamen doorschoten gheweest / die / oft die lichamen onghequetst oft weynich

ghe-

gewont zijnde: oft die lichamen wel swaerlic gewont zijnde/ dan het ingewant onghequetst blijuende/ ontcomen. Dat Godt alsins mach bekent worden gheregeert te hebben so wel die groote clooten/ als die cleyne looden van die vyanden. Hem sy ghegheuẽ eewich prijs en danck. Sy hebben doe gheschooten tweehondert ende lxxxv. mael.

Den xxix. Januarij hebben die Spangiarden onse volck ẽ lleeden die wech willen ondergaen/ hier met peerden/ ẽ daer met voetknechten/ so veel haer noodich scheenen te zijn/ ghestelt hebbende. Te weeten/ op dat sy ons door ghebreck souden brenghen/ of tot een schandelijcke opgheuinghe/ of nu flauwer lichtelicken souden ouerrumpelen. Maer Godt/ die zijn volck nemmermeer verlaet/ heeft terstont een ander wech gheopent/ door welcke ons ontset/ ẽ wat ons van nooden waer/ beschict mochte werden/ ẽ heeft oock een manier ghewesen/ waer mede haer voornemen seer gheringe mocht begect worden. Immers sy oock hebben met hoor boose ẽ schandelicken vlijt/ so veel niet wtrechten moghen/ of alle dingen werden dagelicx minder coop/ want een pont koeyen vleesch wort om een braspeninck/ ossen/ om twee blancken gheboden te vercoopen. Sy hebben doe gheschoten tweehondert xxviij. mael.

Den xxx. Januarij hebben die vander stadt den vyant/ de nu alsmen meynde/ sliep/ ofte flau was/ vã twee kanten willen ontwecken/ ẽ zijn sworghens vroech in haer schansen gheuallen/ den eenen/ vã den Cruys poort/ die sy ondergrauen wilden/ den ander door die zijlpoort/ ẽ hoewel dat sy hier gheen groote prijs ẽ eer/ nochtans hebben sy oock gheen schande oft oneer inghelept. Toch aleer sy dit deeden/ zijnder som-

sommighe in een cuyl eñ als in een diepen kolck van de vyanden versmoort/ eñ op wat manier dat te ghe-schieē plach/om datmen hier na sal vertellen dickwils gheschiet te zijn / salmen aldus metten cortsten ver-staen. Sy maken een mijne/ ofte so diepen put als sy mogen/onder de aerde/ eñ den deluende vyant: in de-sen put aldus hol ghemaect/ stellen sy so veel bus-cruyts alst haer noodich dunct te zijn : eñ dit ghedaen hebbende / stoppen sy het van allen canten dicht toe/ alleenich latende een cleyn laet gat / door welcke het vuer mach met cruypende eñ springhende vlam / tot het verholen buscruyt vlieghen. Dit aengheſtecken zijnde/wort al datter bouen eñ ontrent is niet anders in die lucht/dan met een eertbeuinghe op gheheeuen/ also dattet hier van moet te bersten eñ vernielt wor-den/al dat het so eenichsins aenraect. Als sy nu hier of een proef wilden doen/eñ het hadde reedelicke wel gheluct/ zijn sy na dat sy het hadden laten springhen/ hier eñ door die poort op die vyant geuallen/ hoe wel het haer niet wel beuiel/als te voren ghesept is:want sy hadden heuren aenslach niet begonnē met sulcken ghetal/ noch ordinantie / ia noch tijt/alst wel noodich was. Daerbeneuen oock die vyant voor hem selfs eñ zijn gheschut (van welcke hy twee op het oude Ron-deel ghestelt hadde/ daer hy ons naerder mede mocht quellen) vreesende / was voor onse volck in die weer gheweest : want voor daghe hadde hy zijn volck van alle canten by een gheraept/om teghens den dach die stadt te bestormen. Als onse volc nu de gantsche toe-rustinghe/eñ den vyant in slachoorde eñ wapenen sa-ghen staen / hebben sy eerst ghemeent / dat sy verra-den waren/ daer na hebben lichtelick eñ ouervloedich wt die gheuangen verstaen / dat sy doe die stadt doch-

ten

ten te bestormen. Derhaluen seer weynich ghemist hebbende/ eñ die alder manlicste een weynich gewont zynde / zijn onse volck weder vechtende na die stadt/ die vyanden na haer ghewoontlijcke stallen/ ic meen steden ghetoghen. Doch eerst gestelt eñ voorgeschreuen hebbende / wat sy inde sin hadden daechs daer na wt te rechten / hoe wel sy daer oock voorwaer gheen syde by hebben ghesponnen. Op dese dach; want het nu ernstelick scheen te dopen / is die ander Galey/ groter dan die eerste / van die vander stadt begonnen te bouwen. Sy hebben doen gheschoten drie hondert ende xxi. mael.

Den laetsten Januarij is in den wtersten noot / int midden vanden oproer eñ alarm / welc wy tweemael doe ter tijt ghehoort hebben/ een bende Ruyters in die stadt ghecomen. Van welcker die Vaendragher met zijn lantsman vã Antwerpen zijnde/ eñ noch met een van Breda/ vã die alderwreetste moordenaers op den Meyr ghebleuen eñ gheplundert zijn: d'een peert ist ontcomen/ die ander twee zijn doorschotẽ. Die lichamen van dien heeftmen daer na so bebloet met cleeden in die stadt gheuoert / eñ zijn eerlick begrauen in een Prochie kercke/ die tot eẽ peerde stal/ om die bequaẽheyt des plaets/ vã die Raedt gheordineert was. Tot dien eynde / op dat welck te voren een waerachtighe peerde stal was/ ghelijc het oock nu is/ hier naemaels mach een rechtschapen Herculem vinden / die het als die stal van Augia mach net ende suyuer reynighen. Vanden Spangiarden seydemen / datter meer dan vijftich op het Meyr/ daer sy onse volck verwachten/ om hals zijn ghecomen. Bysonder isser een met namen Laurentius Peres / Capiteyn van sommighe knechten / ghelijck het wt sommighe brieuen by hem

beuonden verstaen is/ daer gebleuen/ende naect ende bloot/ghelijck als oock onse waren/ legghen laten.

Die vyant heeft op desen dach willen volbrengen/ dat die manlickheyt van onse volck sdaechs te voren hem hadde belet/ eñ den stadt bestormen. Eñ want hy hem seker victory was beloouende / bysonder om dat die gantsche muer op die syde / nu plat eñ af was gescoten / item die stadt gracht met steeck iis beleyt eñ ghestraet/heeft hy vã alle canten zijn gãtsche macht/ dat hy schadeloos conde eñ mochte/by een versamelt/ met de welcke hy meynde dat die stadt ghewonnen mochte werden. Dese heeft hy ontrent te middernacht by een doen comen/op dat hy onuersiens inden dageraet die Sectarijsen/ dat is/ nauolghers Gods mocht ouerrompelen eñ vernielen. Daerenbouen op dat hy veyligher zijn moort mocht wtrechten / als hy in die stadt soude zijn gecomen/hadden sy een onderscheyt / waer door sy onse volck van die hare onderkennen conden/ so hadde hy haer alle gader gebodẽ met witte hemden te becleden. Ten eersten dan hebben sy die S. Ioannes poort/ doen byna van die wacht verlaten zijnde/in de schemeringhe inghenomen. Die vander stadt meynende/ dat in die aenual die wal / die op die Cruys poort ghemaect was / alleenich noot leet / als die klock alarm sloech / zijn sy daer met alle macht eñ dick daer heenen gheuloghen. Die S. Jans poort is van die ghewoonelicke wacht/eñ die niet seer veel vã ghetal/te bewaren aengenomẽ : welcke als die vyant oock niet onbekent was/die heymelick daer in waren ghecropen/ is wt zijn hollekens/ daer hy hem eẽ wyle tijts in versteeken had / dan met een twijfelachtich eñ vreesachtich hart daer wt ghecropen. Die Vaendragher/ alst ghemeenlicken ghebeurt/is voor aen op die

wal

wal gheclommen:daer gecomen zijnde/eñ siende datter weynich byder hant waren/van welcke hy afgheslaghen eñ behindert mochte werden / heeft zijn volc/ maer een weynich te vroech / victory toegheroepen. Dat ander witte eñ hemdedraghende ghespuys / ick meene slachoorden/heeft desen daer na geuolcht. Die vãder stadt/bysonder wiẽs wacht het was dese plaets te bewaren/ merckende die plaetse verlost/eñ van alle knechten verlaten was/ bloot zijn/ eñ vã die vyanden inghenomen / hebben haer derwaerts heenen ghegeven/eñ die vyanden aenuallende hebben geen cleyne moeden noch mannen sick ghetoont. Want dese stoutelijcken afgheslaghen eñ ghedoot zijnde/hebben haer leuen met het Vaendel te samen verlooren / van welcke die stucken noch alledaghen binnen die vesten omghedraghen worden tot een eewighe schande ende spijt der Spaniarden. Den wal/in welcker die vander stadt grooten hoop eñ toeuerlaet hadden gheset / om sick te beschermen / eñ die vesten die tusschẽ die beyde poorten zijn/ bewaerden/ ick weet niet wel / hoe veel duysent/so Duytschen/ so Walen eñ Spangiaerden. Wãt dese/dewijl sy waren in alles wel hondert Vaendel sterck/behaluen noch een ontallijcken hoop Ruyteren die te velde / eñ in haer ghewoonlijcke schansen bleuen / hebben sy / die haer tot desen storm scheenen van nooden/eñ den stadt te ouervallen / genoechsaem te zijn/ die wtgheleesenste ghenomen om so met ghewelt eñ macht die stadt van Haerlem te ouerrumpelen. Eñ daerom zijn sy ooc onder malcãder vermengt gheweest / op dat haer tsamen al euen veel eere ende schandes/als tot een loon eñ soldt soude toegereckent worden. Dese vesten eñ den wal / hebben op een tijt/ als van die ander ghesept is/die den wal / die aen die

G ij poort

poort was/opgeclommen zijn/ dese waernemers met een grooten hoop ooc willē aenuallē. Veel hebbē sick oock achterwaerts eñ buyten schoots ghehouden/om die ander plaetsen/ so het die noot eyschte / te veruullen. Die alder dapperste eñ fortste van allen / zijn by hoopen vooraen ghetreden. Als nu dese begonnen te genaken/eñ alte hooch opclimmen/om den croon des wals eñ eersten lof met haer manlicheyt te vercrijgē/ zijn sy met een haestighe aertbeuinge/ welck dat verholen eñ bedriechlijcke crupt nu aengheseken maecte/in die heymelijcke kelder / als een weynich te vooren verhaelt is/ghesét: altesamen ghelijck als witte nachtgheesten/eerst in die lucht gheuloghen / daer na niet meer connende vlieghen/gelijck als eertijts Icarus / zijn seer wonderbaerlick in eenen diepen cuyl eñ put / als in haecken eñ ghekromde pennen doot gheuallen. Die ander medeghesellen die volchden / seer verslaghen zijnde door sulcken grousaem schouspel eñ daer sy sick niet voor ghehoedt hadden / zijn van haer voornemen afghestaen / eñ haer grooten moet in die knien gheuallen zijnde/ hebben sick opter loop gegeuen / die conden / oft zijn half doot wederom gegaen: Die ander zijn van die haeckgheschutten des stadts lichtelick vernielt. In desen storm eñ aenual zijnder die alder dapperste eñ outste van al haer volc / eñ ooc behaluen dien/de ghewont waren/ isser noch eenseer groote eñ ongheloofllicke menichte van die ander gebleuen. De welcke altesamē hebbē beproeft/als door Godes ghenade/ die ander noch sullen gewaer worden/die Godt die wraeck neemt vā alle wreedicheyt/ houeerdicheyt eñ Godtloosheyt:wāt het en is onmoghelick/of/ghelijckmen ghemeenlick seyt: die heylighē sullen eens comen om haer was. Eñ dat meer is/

so is

52

so is tot een groote bewijsreden, die claechlijcke brief van een Stephen Dynara, Secretarijs vã Don Frederico des Hertoghen zoon, tot Albernoum, zijns vaders schrijuer ghesonden, Voorts na die storm, des seluen daechs, smorgens te x. vrẽ ergens onderscript, Aldus luydende in onse Nederlantsche sprake, als sy wt het Spaensche ouergheset is.

Ick schreef v laestent dat die stadt van Haerlem soude wesen in handen vãden Coninck voor Sondaghe: Twelck ons sonden niet toegelaten en hebben. Ick en gaue niet die weerde van eender boone voor t'deel van deser werelt, ghemerct dat die affairen eñ saken so verre gecomen zijn, dat die Christenen eñ getrouwe vãden Coninc, vreesen die swaerden eñ wapenen vã die ketterſche eñ verraders. Niet teghenstaende die grote victorien, die sy hier voortijts eñ tot noch toe op haer lieden vercregen hebbẽ, mitsgaders die openbare teekenen vã henluyder bloothe-den. Sijn Excellentie heeft tot tweemael doen besien eñ ondersoecken die nederworpinghe eñ afschietinghe der mueren, vãt Rauelijn ofte platte Rondeel, door Rodrigo Peres, door London eñ Artaion, ende Vaendrager Segerra. Eñ sy seydẽ alle dat die laechte was vã die hoochte een stagie, oft ghebont vã eenẽ huyse, ofte luttel minder: So dat die vyandẽ seer weynich plaetse hadden in die sijden, om groot ghetal ofte menichte van volck te moghen brenghen tot harder beschut eñ bescherminge, dã datter waren twee straten naest den anderen, tegẽ ouer die twee platte Bolwercken, wtgaende op die marct. Ende voorwaer ter oorsaken van dese verclaringe, eñ alle tgheen dat wy ghemerct eñ ghesien hebben, vant opclimmen in die storme, ter plaetsen daerinnen de storm soudẽ ende be-

hoorden te doene: beuonden effen eñ pleyn suler/ datmẽ alle middelen hadde/ om een yegelijc te stellen op die bresche oft nedergeschotẽ plaetsen der muerẽ/ om te vechten handt teghen handt met die vander stadt. Noch die onse en mochten met beschadicht wordẽ van eenigher syden/ door dien/ dat sy gheen Streijckweer ter syden en hebbẽ. Eñ dat meer is/ so is dat de breete van die beschoten mueren ende wal vanden Rauelijn ofte Rondeel tot S. Jans poort toe/ ten minstẽ moet wesen twee hondert voetstappen/ ende alle die gracht vast beurosen. V. S. aenmerct/ oft opt Godt gaf zijn Soldaten alsulcke generale laddere/ als dese. Tẽ eynde kende alle dese bekende saken ende bequaemheden zijn Ex. determineerde eñ besloot door aduijs vã den gheheelen Raet/ dat snachts daer na volghende/ in duyster souden comen die vier Vaendelen vã Mondragon/ eñ twee duysent haeckgheschutten Walẽ/ int quartier van die Spangiarden: item die seuen Vaendelen vã Polweyler/ om slachoorde te maken met die Spangiarden. Ende die ander vier Vaendelen van Frunsbergher ende Euersteyn/ souden trecken in die schansen/ om aldaer van achteren die Spaensche ende Walsche haeckgheschutten te schieten op die vyandẽ/ met een goeden hoop Spaensche Lantsknechten. Eñ na datmen alle die Natien seer wel besproken hadde/ eñ haer die ordinãtie/ die sy onderhoudẽ souden voorghehouden heeft/ so heeft hy beuolen/ dat sy haer alle gader met hembden becleden souden/ op dat sy in den dagheraet onuersiens die Lutherianen ten Bolwerck in eñ S. Jans poort/ eñ lancx ter syden vã d'ene poort tot d'andere/ aenuallen souden. Eñ zijn Ex. deylde de hoofden ter plaetse/ daer sy bequaemst waren/ sommighe voor/ eñ etlicke achter/ eñ sommighe int midden/

den/op dat aen alle syden goede orde eñ regiment wesen soude. V. S. ghelouet/dat die affairen eñ dinghen so versekert eñ vry waren voor ons / als ick teghenwoordelijcken soude moghen wt spyen. Nu comende tot die substantie eñ matery vā die saeck voorschreuē/ onse volck begonsten die vyanden te bestormē ter gesetter vren/eñ zijn ter syde aengheuallen/ eñ also onse volck het Bolwerck bestormden / staken die vyanden touer in een van die mynen oft verborghen cuyl onder de aerden / waer van etlicke ghetal van Soldaten bleuen: sulcx dat door dien middel niet eenen duyuel vorder heeft willen aentreden. Ende die alder archst ghedaen hebben / eñ minst haer deuoir oft behoren/zijn gheweest Spangiarden: twelc een eewige schande is: eñ ick sterue van rouwe eñ hartseer/dat ict segghen moet / eñ heb reeden om te segghen. Inder waerheyt/met tien welghemoede Soldatē/die voorts ouer ghetreden hadden/sonder faute ende twijfel/ die stadt hadde ons gheweest/die duyuel haelse. Sy hebben gheschoten Therren / die als man vā eeren voor aen tradt/sonder dat hem yemant volchde. Vā den genen die sy meest gedoot eñ gewont hebben/ zijn meestendeel ghebleuen int aftrecken in die grachte. Don Rodrigo de Toledo bleef alleen staen / eñ die gheene die hem gheuolcht waren/ende is wederom ghekeert seer gequetst met een busse in zijn dye / eñ twee wonden van lancien/ d'een in zijn aensicht/ eñ d'andere in zijn bille. Rodrigo Peres is oock gequetst/eñ Tesseda/eñ Steuen Caūl. V. Seigneurie geloouet datmen noyt so snooden ghespuys en sach. Ende hadden wy goede Soldaten ghehadt / wy waren teghenwoordelijcken wt den verdriet vanden vermaledijden Leegher van Haerlem. Onse sonden ende quade verdiensten

diensten zijn oorsaecke van desen ongheual.

Wt eenen anderen brief gheschreuen voor die storm.

Die vyanden hebben ons dese voorleeden daghen gedaen een dappere schermutsinghe / meynende ons geschut te vernaghelen: Maer siende onse volc in oorden stellen / zijn vertrocken na die stadt al vechtende als Keysers.

Item noch wt eenē anderen brief gheschreuen voor die storm.

Die vyanden in een fiere oft wreede scarmutzinghe hebben gheschooten Don Francisco de Toledo / Capiteyn vander wacht van Duc Dalua / met een periculoose schoot van een busse. In welcke scharmutzinghe vochten die verraders eñ schelmen al vertreckende / ghelijck duyuels.

Wt een anderen brief ghedateert den xxix. Januarij.

Het schijnt dat zijt achten voor een iockspel / ghemerct hebbende / dat sy teghenwoordelicken bereyt staen tot den alder vreeselicxsten storm / daermen opt van heeft hooren spreken. Aenghesien dat sy ons verwachten achter haer borstweeringhe / met vier duysent Soldaten / duysent Haeckgheschutten vander stadt / sonder andere van die voorschreuen stadt / die aen die mueren comen / om te steruen als Romeynen.

Van die gheen daer te vooren van ghesept is / dat die S. Joannes poort in die schemeringe stilswijgens waren ondercroopen / heeftmen binnen die stadt niet weynich sien ghedoot / eñ van die sommige die hoofden afghehouwen. Wāt die worden ouer die vest / na

heur

56

heur schansen ghewoꝛpen. Die lichamen worde die begrauinghe ghegeuen in die selue wal eñ die poort/ dooꝛ welcke sy dit feyt hadden willen aengaen. Een Wael / die met sommighe ander medeghesellen sick hadde versteken onder die selue poorte/ ter tijt toe/ dat hy in duyster / eñ sonder weten van die vander stadt/ mocht schadeloos ontsluppen / is teghens den auont gheuanghen ghenomen/ van dien de dat wisten/ eñ in die gheuanckenisse om ghepijnicht te woꝛden / ghe- woꝛpen. Die ander hebbent ontloopen eñ haer leuen behouden. Die ghedoot waren/ zijn des seluen daechs ontcleet/ op het ijs eñ die afgheschoten muerẽ bijna alle ghesien. Een vã die onsen is van die Spaengiar- den doe gheschoten eñ doot ghebleuen. Vooꝛder so heeftmen wt die gheuanghenen verstaen / dat sy be- loftenis onder malcander/ eñ Godt/ gedaen hadden/ gheen van al dat leuen ontfanghen hadde/ eenichsins te sparen/ so sy die stadt in hadden ghecregen. Maer Godt die alsulcke afgrijselijcke beloften eñ beedẽ niet verhooꝛt/ heeft vã die onnoselen ende onschuldighen sulcke grouwelen wech ghedreuen/ eñ heeft/ dat sy op ons ghedacht hadden/ op haer eyghen cap laten druy- pen: hy sy ghepreesen van eewicheyt tot eewicheyt. Sy hebben doe gheschoten c. lxviij. mael.

Den eersten dach vã Februario zijn die Ruyters vander stadt die wester poort wtgeuallen / eñ hebben sommige vã die vyanden/ die daer haer peerdẽ reet eñ vaerdich hadden/ totten strijt wtgedaecht. Sy geẽsins eenich vechtinge ontseggẽde/ zijn so haest als sy con- den/ daer heen comen springhẽ. Maer gheen vã bey- den vreesende / hebben langwijl met ghelijcke macht scharmutzeling ghehouden. Na als een Wael vã die vyanden zijn peert dooꝛschoten/ eñ hy selfs leuendich

wech gheuoert was/ heeft die strijt een eynde ghenomen. Dese heeft beleeden dat sy met een eedt verbonden hadden gewecst/als sy die stadt in ghecreghē hadden/niemant vā al dat leuent ontfangen had/ souden sparen. Nu dewijl sy tot noch toe dit niet hebben moghen/na haren wil eñ begeerte/eñ dat teghens haren danck/volbrenghen/hebben so veel gedaen/ dat haer daerenteghens niemant sal eenichsins hier naemaels sparen. Gheuraecht zijnde vā waer sy so veel prouande/als haer noodich waer creghen/heeft geantwoort: van Amsterdam/Wtrecht eñ Nieumeghen: cruyt eñ clooten vant huys van Antwerpen. Waer wt verstaē mach worden/dat die steden allegader met die Godtloose moordenaers hebben te samen gheswooren/die doot eñ vernielinghe van die onschuldige eñ ellendighe menschen. Godt gheef haer weder/oft een beter hart eñ gemoet/oft loon na haer wercken. Op die selue tijt is onderschupt/eñ in de stadt geuoert eē Cleefs karreken/met peerden eñ voorraet van cost ende prouande/datmen den Godtloosen vyant souden hebben toegheuoert. Item twee Duytschen vā die vyanden zijn ooc gheuanghē; eñ sommige vernielt. Mē heeft doen oock alarm ghehadt/maer dewijl daer niet na en volchde/ heeftmen op beyde syden sick te rust ghegeuen. Sy hebben doe gheschoten tien mael.

Des anderen daechs zijn die Ruyters vander stadt tweewael wtgheuallen/ dan hebben sonderlings niet wtgericht/om dat die vyant met haer euen starc was/ oft hem buyten schoot hielde. Des seluen daechs zijnder xiij. van onse sleeden met prouande in die vyanden handen geuallen/ die voerluyden met de peerden ontloopende. Des seluen daechs zijnder tien van die onse gheuanghen ghenomen vā een Spaenschen Ruyter/

ende

ende ter doot gheuoert. Dese waren voorwaer waerdich om so gheloont te zijn/dewijl sy lieuer hebbē willen schandelijcken steruen/dan manlick strijdende den doot met ghewelt/oft ontgaen/oft eerlijcken aenhalen. Sy hebben niet indachtich gheweest/dat het gheneuchlick en̄ eerlick is voor zijn Vaders lant ende den waerachtigen Religie te steruen: dewijl doch die doot/als die Poeet Horatius seyt/veruolcht den loopenden man/noch en spaert niet die beenen en̄ vreesachtighen rug des bloden ieughets. Sy hebben doe gheschoten xvij. mael.

Dē iij. Februarij is een roggen broot vā ses pont/dat te voren om drie stuuers ghecoft werde/om twee gheboden te vercoopen. Een weynich tijts daer na is ooc het pont koeyen kaes om negen penninghen/die soete melcx kaes het pont om negen deuyts/het pont boter niet duerder dan om twee stuuers geboden/vā die Raet/te gheuen. Want Godt heeft voorwaer die Burgers en̄ inwoonders vander stadt gesegent/gāt schelic met verscheydē en̄ contrarie manier/dā in alle andere plaetsen/in welcke nochtans een ongheliјcke stilheyt en̄ slechticheyt (dat ick so mach spreken) des waters is/dan hier. Want daer worden alle dinghen van dach tot dach hoe langer so duerder/hier ketmēse hoe langher hoe beter coop worden. En̄ dat in een gelijcke form en̄ gedaente/als aleertijts Godt die stadt van Samarien/die ooc so benaut was van die vyanden Gods/seer wonderbaerlick vā oueruloet en̄ goeden coop van allen dinghen/ghesegent heeft. Die Ruyteren vander stadt zijn wederom tegens die vyāt wtgheuallen: en̄ hoewel sy sonderlings niet hebben bedreuen/dat hier behoorde verhaelt te wordē/nochtans hebben sy het ghewelt en̄ macht der vyandē/die

voren die Cruys poort hadde ghewEest/ van die van-
der stadt neder ghetoghen/ op dat haren onsekere val
niet soude die vyanden eenichsins profijtich/ ende die
stadt schadelick zijn. Dese was voorwaer weerdich
alsulcken afwerpinghe tot die fundamenten toe/ wāt
sy hadde aleer ghewEest een afgrijselicken kercker eñ
gheuanckenis van veel Christenen eñ onnosele ende
slechte menschen/ onder die onuerdrachelijcke tyran-
nie eñ slauernije vanden Antechrist. Die klock heeft
doen oock alarm ghesiaghen/ maer al ydel zijnde/ ge-
lijck daer seer veel zijn inden oorloghe/ hebben haer
tot den rust/ die de tijt gaf eñ toeliet/ weder gegeuen.
Een schoolkint met zijn medeghesellle/ die by auon-
tuer vā die school quam/ is vā een vā die vyantlijcke
clooten dootgheschoten/ zijn medeghesel gheen hin-
der lijdende. Item noch een vrouwe wat doende/ is
het inghewant wt het lijf/ eñ voorts doot gheschoten.
Sy hebben gheschoten xxxviij. mael.

Den vij. Feb. hebben twee alarmen die borgeren
eñ knechten beweecht om metter haest ghewEer aen
te nemen: maer die vyant door die reedicheyt eñ on-
wtsprekelijcke lustichEyt veruEert zijnde/ heeft hem
binnen zijn schansen/ eñ ghelijck een sleck binnen zijn
huysken behouden. Sy hebben dien dach den fraeyen
Torn van die groote Kercke/ daer stadighe wacht op
ghehouden werde/ met haer schieten beproeft/ op dat
sy die wachters souden eē vrees aeniagen/ eñ die hier
door den Torn verlaten hebbende/ ons lichtelick sou-
den moghen onghereet eñ onuersiens ouervallen: dan
hebben hier mede niet/ als sy ghemeent hadden/ bedre
uen. Alleenich hebben sy tot haer wreedelijcke schel-
merijen des Vaderlandts/ die alderhoochste Godloo-
sheden/ eñ onuerdrachelijcke schendinghen eñ die-
uerien

62

uerien der waerachtighen templen Gods/dese maet toeghedaen / dat sy voortaen van haer grouwelicken heylichdom/sullen schenders eñ dieuen geachtet ende ghehouden worden. Die vander stadt zijn dien dach oock seer verblijt gheweest / door dat heurluyden met meer als hondert sleeden veel rogge / terwe eñ bussen cruyts/met ander dinghen/die tot het menschen leuen noodich zijn/ gheuoert werde. Op die selue tijt is een vyantlijcke sleede/ die vā Amsterdam met twee vrou wen/die prouande de Spangiaerden toeuoerden/ met al het goet eñ den voerman inde stadt ghebrocht. Des seluen daechs is oock een cleyn kint/ onder veel ander kinderen sittende/ doot gheschoten/ sonder dat die anderen eenich leedt gheschiede. Sy hebben gheschoten sessendertich mael.

Den viij. Feb. als die klock alarm sloech / zijnder seer veel deluers eñ Spaingiarden vernielt/ eñ in een grooten cuyl/ die het heymelicke aengesteken bussencruyt maecte/gheuallen eñ gesmoort gheworden. Sy hebben doe gheschoten xxxix. mael.

Den ix. Feb. die vyant siende/ dat al zijn practijckē eñ loose vindinghen/ die hy dus lang ghebruyct hadde om ons wt te roepen / gantsch gheen voortganck des ouerhants aenbrochten (want oock van die vliegen/ daer te voren van ghesept is/ neghen ghebor sten waren/om dat sy alle dagen alte grooten ghelupt maecten/ dan haer keel verdraghen conde) eñ al zijn aēslaghen vergheefs eñ ydel waren/ heeft hy noch een ander werck willen oprechten / van vier die alderlāgste masten/dat tot Amsterdam/ een stadt/ te weten ende vijnster van veel leets eñ verdriets / selfs alderweerdichst gheen cleyn quaet/noch weynich roeden / ghevonden/ een redelick gheluckich voorspoet beloofde.

Wt

63

Wt welcke hoochte eñ souders / die het hebben sou⸗
de / die Spaengiaerden met vierballen wt te schieten /
souden die stadt veel leets aendoen / eñ hier door haer
lichtelick toebrenghen / om haer sonder twijffel op te
gheuen. Maer als dit ooc ydel worde beuonden / heb⸗
ben sy alle hope eñ voortganck / als sy meenden / van
dit wech gheworpen. Sy hebben viermael geschoten.

Den x. Feb. hebben onse volck weder een verhoo⸗
lem camer wonderbaerlicken aenghesteken / eñ laten
springen / waer door veel meer / dã op eenich tijt te vo⸗
ren / onuervocht vernielt zijn. Des seluen daechs zijn
oock sommige vã die stadt met cleyne eñ snelle scheep
kens / na het lant / om voeringhe eñ hoy in die stadt te
voeren / ghetoghen / eñ by een gheluck zijn ghecomen
by een Walsch deluer / die nu sieckelick zijnde / by na
van hongher ende coude verginck / de welcke sy ghe⸗
cregen hebben / eñ den Raet om gepijnicht te worden
ouergeleuert. Daerbeneuen hebbẽ hem zijn rocxken
van stonden aen wtghetogen / eñ dat aen eenen stock
tot spijt van die vyanden op die vest ghehãgen / twelc
sy lichtelick hebben connen bekennen / om dat het vã
voren eñ van achteren met haer merck ende teecken /
te weeten een root cruys / hoedanich sy altesamen al⸗
derweerdichst zijn / ghemerct was. Dese seytmen dat
beleden heeft / dat als sy Berghen in Henegouwen
verlieten / ses hondert sterck waren / ende nu door cou⸗
de ende armoet / ende van het ghewelt ende ouerual
van die gewapende / dien sy ongewapent zijnde moe⸗
sten ondergheworpen zijn / tot tsestich van ghetal wa⸗
ren ghecomen. Sy hebben gheschoten xxvi. mael.

Den xi. Feb. seydemen dat des Aluen zoon crãck
met drie Vaendels voetknechten / na zijn lieue stadt
vã Amsterdam was ghetoghen. Die ghemeene man

oordelde

oordelde hem van hertseere/ als die schrijuer oock ge-
schreuẽ had/ cranck te zijn: die ander vã het roode me-
lesoen. Des seluẽ daechs is een ander Bolwerck bet
inwaerts in die stadt van die Inwoonders begonnen/
waer mede sy den vyant mochten verschalcken/ als hy
soude meenen dat die stadt zijn waer/ als hy het oude
hadde doorghedelft. Sy hebben doen afgrijselicken
gheschoten hondert eñ veertien mael.

Den xij. Feb. heeft die vyant met zijn eyghen cruyt
eñ vlamme hem/ ghelijck een sneppe/ zijns selfs ver-
derf aenghebrocht/ als hy/ ick en weet niet wat/ aen-
richten wilde. Des seluen daechs isser eẽ wt den hout/
het welcke te voren gheseyt is/ dat die Duytschen be-
woonden eñ bewaerden/ na dat die tromslager in drie
verscheyden plaetsen/ driemael had gheslaghen/ in de
stadt ghelaten/ om met die Capiteynen vã die knech-
ten/ eñ den Raet te spreken. Dese seyde dat hy vanden
Coninck van Sweden ghesonden was/ eñ ic en weet
niet wat sochte: waer van hy oock zeghel eñ brieuen
toonde/ die hier tuychnis vã gauen. Dese scheen eerst
den ghemeenen volcke een bequaem eñ treffelic man
te zijn/ naderhant werde hy voor een verrader gehou-
den. Want vã sommighe Capiteynen eñ beuelhebbe-
ren bekent zijnde/ eñ haer een oorsaeck/ om hem naer-
stiger te ondersoecken eñ ondertasten/ ghegeuen heb-
bende/ is billicken besloten dat hy naerstigher eñ nau-
wer mocht bewaert worden. Wat hy is/ eñ wat hy in
sin heeft gehadt/ is die ghemeene mã onkundich/ be-
haluen dat hy gehoudẽ wort voor eenẽ Simon eñ eenẽ
loosen Grieck. Die Ouerichept is sonder twijfel hier
sekerder vã: daerom so als hy gheuonden sal worden/
wert loon na zijn wercken ontfangen. Sy hebben doe
gheschoten xxiij. mael.

65

Den xiij. Feb. is wederom ouer eñ weerouer, om dat het ijs alheel tot het water was, met scheepen begonnen te varen. Godt heeft ons voorwaer door dese vorst seer byghestaen, om daer door met prouande, eñ die dinghen daer onse leuen mede mocht onderhoudẽ werden, vermaect te worden. Oock heeft sy den vyant daerom niet schadelick hoe wel sy hem lastich, swaer, eñ bitter heeft gheweest, daer om comen zijn, om dat die plaetse, daer hy hem onder die stadt hielde, legher was, eñ daerom so die winter vochtiger had geweest, geensins soude hebben toegelaten, door die menichte van groote vooren eñ wateringhen, haer daer so lang te blijuen. Doen ist ooc vã loſweerdighe luyden verstaen, dat die vã Nieumeghen, met heur groote ende wijde croppẽ eñ magẽ, als ooc die van Utrecht, veel wecken tot Amsterdã hadden stil gheleghẽ met veel gelts, om van die Spãgiarden te copen eñ lossen, dat sy van die ellendighen vã Haerlem souden hebbẽ ghe rooft. Maer Godt heeft tot noch toe die saeck veel anders gheschict, eñ by auontuer, die sullen haer tot een vrij buyt eñ roof door zyn geweldighe hant gegeuen wordẽ, die na haer tancten als rauens tot eẽ schãdelicken roof. Sy hebben gheschoten xxiij. mael.

Den xiiij. Feb. heeft Godt die stadt ghesegent met seer veel scheepen met ouervloedighe terwe eñ rogge ghe laden, de vyanden al te vergheefs grimmende eñ toornich zijnde. Daer was broot begonnen vã hauer te backen, eñ vã bier mout, somẽ dat noemt: maer dat beter koorn heeft gedaen, dat dit, gelijc ooc al eertijts die eeckelen, niet noodich is geweest te ghebruycken. Die vyant, die dit by auontuer tot geuãgens verstaen had, ons ellendige menschen hierom smadelic bescimpende, riep, of wy het haueren broot noch niet schier

moede

moede waren/ eñ het noch niet schier op haddẽ. Ons volc weerenteghens gelijc met gelijcke vergeldende/ oft haer niet schier van die koolstruyckẽ/ die om die stadt waren/ die walch begon te steeken/ eñ oft sy die noch niet by na op hadden. Sy hebben doe xxij. mael gheschoten.

Den xv. is die eerste Galey / om te water te gaen/ reedt gemaect/ eñ met zijn behoorlicke vercieringhen eñ nootdruftichevdẽ toegericht. Die vãder stadt hebben dẽ S. Joannes poort beschãst/ eñ sterc eñ bequaẽ gemaect/ om den vyant met geschut daer vã te krencken. Sy hebben doe gheschoten xxxvi. mael.

Also hebben sy na haer eygen appetijt eñ wil/ nyemant haer dat behinderẽde / tot desen tijt toe meer dã ses duysent mael op die stadt gheschoten/ met welcke schieten voorwaer / die mueren eñ tornen des stadts/ als het noodich waer/ zijn neder ghewoꝛpen/ die huysen der Borgerẽ / bysonder die welcke na den nooꝛdẽ stonden/ waer van ooc als die H. Propheet tuycht/ alle quaet comt/ te schoten eñ onbequaem gemaect zijn/ om te bewoonen/ seer groote schaden/ maer die nochtans ouerwonnẽ eñ ouercomen mogen werden / zijnder seer veel menschen/ eñ ic weet niet wel niet aengedaen. Nochtans so men die saeck recht in siet soude ick derren seggen/ datter in alles niet bouen die tweehondert beuonden sullen woꝛdẽ/ die vã haer gheschoten eñ ghestoꝛuen zijn. Eñ vã dien die gebleuen zijn/ datter niet weynich van zijn/ die dooꝛ rockeloosheyt eñ haer eygen onachtsaemheyt sick selfs een ooꝛsaeck des doots hebben gheweest.

Aldus verre heb ic trouwelic verhaelt eñ beschreuen al die dingen/ die ic tegenwooꝛdich met dese mijn oogen gesien/ eñ oorẽ gehooꝛt hebt. Dooꝛ welcke me-

67

bedeylinghe/so daer eenighe vrucht eñ gheneucht tot den Leeser mach comẽ / sal my seer lief zijn eñ tot een groote vermakinghe. So niet/begheer ick dat hy wil bedencken dat hy/die al dese dinghen by een heeft gheset/dit heeft aengenomen by een auontuer eñ geluck bouen zijn voornemen/te weten want hy met grooter eñ profitelicker dingen hem niet heeft moghen noch connen becommeren. Bysonder dewijl die grijselicke alarmen/eñ die onguntichheyt eñ quadẽ ooch des fortuyns hem niet hebben toegelaten / dat hy zijn eygen man mocht zijn/ eñ na zijn wil leuen. Ende oock niet meer heeft connen weten/ om dat hy een eyghen persoon heymelicker dinghen/die de Ouericheyt voor hẽ selfs billicken behout/niet heeft noch willẽ noch connen vlijtigher ondersoecken. Onder des / op dat my die tijt/van welcker ymmers al die geen/ die eenighe naersticheyt tot eenich dinck ansegghen/ behoren een groote acht eñ spaersemheyt te hebben / datter niet onnut voorby en loopt/ niet alheel sonder eenich profijt soude doorloopen/ dit lieuer heeft willen/dan met allen niet doen. Die ander dinghen/die daer na gheheurt zijn tot het eynde des belechs toe/dat welcke/als ick verhoop/ cortelick sal ghesien worden/sal ick hier naemaels of selfs/ hier by stellen/ so ick die gantsche handelinghe can becommen wt lofweerdige luyden/ ende bysonder/ so het die Heer toelaet / of sullen alle van het begin tot den eynde toe van gheleerder ende scharpsinnigher mannen / ghelijck die stadt seer veel heeft / ende die openbaerlick om sulcx te beschrijuen/ hebben aenghenomen / neerstigher / schooner ende ghelcerder beschreuen den Leeser om te leesen ghegeuen worden. Maer aleer dit by auontuer gheschiet/ eñ een goet eñ aenghenaem eynde mach erschynen/

wil

wilt deſe dinghen voor wt ontfanghen/ op dat ghy wt deſe geluckige beginſelen een behoorlic eynde mochſte verwachtē/ het welcke by na wt die beginſelen der dingen gheoordelt can worden/ al iſt dat die gantſche handelinge noch niet is tot zijn volle eynde gecomen. Het geen ick met een ſeer oprecht eñ goet hart eñ vlijt ghedaen hebbe/ wil dat met goeder eñ oprechter harten ten beſten neemen. Ghegheuen nv wt die alder loſweerdichſte ſtadt van Haerlem ghereyſt zijnde/ tot Delft/ Int Iaer ons Heeren M. D. LXXiij. den xviij. Februarij.

IO. ARC F.

FINIS.

